

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
ahová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz kötve... 8 frt
Fél évre... 4 »
Negyedévre... 2 »
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Revanche-Antisemitizmus. Irta: Dr. Fleischmann Sándor.
— Zola. Irta: Gerő Ödön. — A miskolczi ügy és a szemináristák. Irta: Dr. —y. — Tendenzia. (Huber Lipót könyve a tal-mudról.) Irta: Szabolcsi Miksa. — Machlup Adolf. Irta: Gelléri Miksa. — Mismar-Hajardén. (Jeruzsálemi tudósítás.) Irta: Dr. Grünhut Lázár. — Évkönyv és Örökkönyv. — Schenk tanár fölfelezése. — Hírek. — A templomba hívogató. Irta: H a z a i Hugó. — Pályázatok. — Hirdetések.
A mellékleten: Jób. (Vers). Irta: Palágyi Lajos. — Levelek egy zsidó asszonyhoz. Irta: Dr. Kiss Arnold. — Lulé d'Misz-tafina. (Életrajz). Irta: Dr. Seltmann Lajos.

Naptár:

Vasárnap (1898. január 23.) 5658. Tévész hó 29-ike.
Hétfő Sevat hó 1-je. Ros-chódés. Kedd 2-ika. Szerda 3-ika. Csütörtök 4-ike. Péntek 5-ike. Szombat 6-ika.
Hetiszidra: Bó el-Paróh. ((Mózes II. könyve 10. fejezete kezdetétől a 13. fejezet 17. verséig.) Haftóra: »Haddovor aser diber Hassém el- Jirm'johu hannovi...«
(Jeremiás 46. fejezete 13. versétől a fejezet végeig).

Revanche-antisemitizmus.

Másodizben győzték le a francziákat a németek. A nagy háboruban a német ágyuk vették el a meglepett francziáknak az eszét, míg most egy hattározottan német jelszó, melyet a francziák eddig nem értettek, nem ismertek, az antisemitizmus tartja fogva a szabadság, egyenlőség és testvériség népet. Az ember eddig az elégtelenség egy bizonyos nemével hivatkozhatott Franciaországra, ha rá akart mutatni arra, hogy van olyan nemzet, melybe a zsidók egészen beleolvadtak, ahol a vallás különbözősége soha kérdést nem képez. Franciaországot mentnek hittük a faji gyűlölet ragályától — és az emberiség haladásának barátja képes volt Franciaországnak mindent megbocsátani csak azért, mert ezt a példát adta világnak.

Ma már ezt sem mondhatjuk többé. Mérgező szellő fut végig Franciaországon, melyről nem tudni, mikor válik orkáná. Páris utcáin végig vonul a tömeg szilaj kiáltásokkal. A vidéki városokban még szenvedélyesebbek a tüntetések — és tegnap már érkezettnek hitték az anarchisták az időt, hogy megkezdjék működésüket. Ismét bizonyítéka annak, hogy az anarchia a klerikalizmus gyermeke. Akkor, amidőn Franciaország nagyjai, olyan nevek, melyek dicsőséggel töltik be a világot, figyelmeztetik Franciaországot, hogy a francia bíróságok tévedtek valamely bűnös elítélésekor, a francia népen rendes kö-

rülmények között végig futott volna az a bizonyos borzongás, melyet érez az ember, midőn azt hiszi, hogy nagy igazságtalanságot követett el. Ez a borzongás nem következett be, sőt nem is tudták elképzelni, hogy valaki más mint aljas okokból fáradjon egy tán ártatlanul elítéltnek a kiszabadításán és a tömeg vadul követte azokat, kik ezen vádat emelték, szidva és piszkolva azokat, akik a jog és méltányosság szavát hirdették.

Oly népnél, ahol az igazság iránti érzék eltompult, szabad keze van a klerikálisoknak, ott t. i. az igazságszolgáltatás formái csak arra szolgálnak, hogy az erőszakot láthatatlanul követhessék el; ott bizonyos kéjveléssel fog a nép arra gondolni, hogy az igazságszolgáltatás formái csak olyan kényszerzubbony, melyből nem lehet egyhamar kiszabadulni. Hiába is vergődik itt akárki, az nem szabadul ki többé. Hiszen a nép valamikor halálra ítélte pollice verbo azt a gladiátort is, aki nem elég ügyesen kapta a sebeket, hát ténél a modern circuszjátéknál ne dühösködjék azok ellen, akik az ő tarka generálisaikra rá akarják bizonyítani, hogy tévedtek. Persze, hogy dühösködjék. Hiába beszél Zola, hiába ír neki Björnson és Lombroso, a világ nagyjai, a nép jobban tudja, hol az igazság. »Le a zsidókkal, pfúj Zolának,« ez a válasza a francia népnek arra, hogy neki az Ördög-sziget lakójáról beszélnek. Neki ehhez semmi köze. Nem baj. Hiszen annak az egy embernek a tönkremenése nem is nagy baj. A nagy baj az, hogy Franciaország a corre-

tiónak oly nagy fokát mutatta, hogy csakugyan kész ezen ország a természetes föloszlásra. Olyan országban, ahol a bíróságok egy lehető tévedésére és egy esetleg ártatlanul elítéltnak szenvedéseire való gondolat nem lázítja fel, nem egyesíti a közvéleményt, ott a talajba be van hintve minden szociális betegségnek a magva és ott hova tovább ki fog kelni ez a csira.

A gyümölcse nem lesz nagyon kívánatos. Egy Drumont, akinek józan eszét maga a francia nép vonta kétségbe; egy Millevoie, akinek tisztességes ember kezét nem nyújt, csak ilyenkor lehetnek egy nagy népnek vezérei. Természetesen a költséget a klerikálisok viselik. De ezek balgák. Azt hiszik, ha pillanatra uralkodnak a helyzetben, ha szerteszét turkálnak mindent egy pár zsidó boltjában, megint a klerikális soldateska fog uralomra jutni. Szegények! elfelejtik, hogy velök együtt jut fölszínre az anarchia, mely a nép másik részét veszi vezetése alá és minden kiabálásért, melyet a reakció megvásárol, minden emberért, mely a zsidókat abczugolja, az anarchisták tizet állítanak, akik a forradalmat éltetik. Hiszen a reakció nem egyéb, mint az emberiség természetes haladásának korlátozása magán vagy pártszempontból, az anarchia pedig nem egyéb, mint a modern társadalom negatívója, ugyancsak párt- és egyéni érdekből. Mindakettő forradalmi párt azzal a különbséggel, hogy a papok és a klerikális urak a magok bőrét nem viszik az ő anarchiájuk kedvéért a vásárra, hanem gimplit küldenek.

Lassankint, úgy látszik, derengeni kezd a francia kormány előtt is, hogy a mostani hajsza mögött a klerikális reakció lappang és hogy tulajdonképen nincsen másról szó, mint a köztársaságnak zavarokat okozni, ezen zavarok által a köztársasági kormányt kompromittálni és a köztársasági kormányformát a nép rétege előtt *diskreditálni*. A kulisszák mögül fel-feltűnik néha egy monarchikus Don Quixote alakja. Az »1793-beli áldozatok utódai« fellebbentik néha a fátyolt és akkor a kormány meggyőződhetik arról, hogy nem a Dreyfus-syndikátus, ezen ad hoc kitalált hazugság, okozza a jelenlegi zavarokat, hanem folytatásai ezek a boulangista törekvéseknek. Valamint a Panama-botrányban senkinek sem volt esze ágában, a bűnösöket megbüntetni, hanem a hazafiui bánat mögött azon cél rejtőzött, hogy a köztársasági intézményt nevetségessé tegyék azáltal, hogy a hazaárulás bélyegét sütik a törvényhozás tagjaira, úgy ezen egész Dreyfus-ügyet arra zsákmányolják ki, hogy a katonaság körében azon hit erősödjön meg, hogy a hadsereget, ennek becsületét a jelenlegi kormány megvédeni nem tudja, nem akarja. Azt hiszik a jó

urak, hogy ha a hadsereg felett uralkodnak, akkor az országot is hatalmukba ejtik.

Egy kissé elkésett hát Méline ur, midőn sápadtan hirdeti, hogy a kormány meg fogja akadályozni a boulangista és monarchikus törekvések erősödését. Tetszett volna megnézni az uraknak korábban, hogy kik szavaztak a köztársasági kormánynak bizalmat, akkor bizony ma tudná már Méline ur, hogy a neki megszávozott bizalom tulajdonkép a köztársaságnak szavazott bizalmatlanságot jelent. — Félő, hogy a francia köztársaság a zsidó üldözések közepette fogja kiadni lelkét. Ez semmiesetre sem azon léggör, melyben a köztársaság élni tud. Ezen köztársaságnak alapkövét a nagy francia forradalomban rakták le. Az a millió emberélet, melyet Franciaország a szabadságnak áldozott, kárbaveszett, ha ma azon párt kerül uralomra, mely ott akarja a historiát folytatni, ahol száz év előtt a társadalom corruptiója a társadalmi szervezetet megváltoztatta.

és ez nagy veszedelem. A Dreyfus-ügy végre abban az alakban lép fel, amely őt megilleti: a politikai mezben. Két nagy elv: a monarchia és respublica küzd egymással, a Dreyfus ügy csak alkalom. Eddig nem tudtuk, hogy a francia közvéleményhez a reakció hozzáférhet. Nemesak mi nem hittük, de a francia politikusok gondatlansága arra mutat, hogy a Dreyfus-ügy nagyon meglepte őket. A reakció győzhet, de a respublica belehal ebbe a betegségbe. A szabadság, egyenlőség és testvériség elveire alapított állam az antisemitismus rákfenéjét el nem bírja. Most dől csak el igazán a köztársaság sorsa.

Dr. Fleischmann Sándor.

Z o l a.

Nincs vele egyéb csak a penna. Csak az a csudálatos jószág, amely az alkotó munkás kezében építő szerszám, s a harcosséban küzdő fegyver. Csak az a közönséges kis jószág, amelyet robotmunkában koptat a kenyérkeresés s amelylyel világokat ébreszt a lángész. Csak a penna, amelyet nem örökölni s amelyet meg nem lehet szerezni, amelytől tentások lesznek az ujjak, s amely nem ad nagyobb rangot csakis az íróét. Azaz, hogy még valami vele van: az a bátorság, amely az ideák táborosaiban mindig meg volt, amióta csak tömegek fanatizmusa és korok szenvedélyes gyűlölsége ellen meg kell őket védelmezni. Az a bátorság, amely a vértanuk útjára vitte azokat, akiket megszállt, amely a fejlődés csuda útján a mértföld-mutatókat rakta. Az a bátorság, amely a nagylelkűeknek energiája, amely vagy előre viszi vagy egy helyben megtartja őket, mikor vagy vezetni kell, vagy amikor helyt kell állaniok a maguk igazáért.

Dühögő tömegek, háborgó gyűlölség, lenyegelő

vadság közepette nyugodtan áll meg helyén a penna embere, és világgá kiáltja a maga igazságában való hitét. S hogy a tévelygés és a félrevezetés táborai nekirontanak a magában állónak, amiért hinni meri azt, amit ők megtagadtak: az a kis penna doronggá változik s a magányos ember olyanokat üt vele rajtok, hogy fájdalmukban üvöltnek. Csak azzal a kis szerszámmal, a tollal, a tentafogyasztó pennával.

Végig száguld a misztrál-szél a miazmás partokon, a poshadt vizeken és korbácsolja a hullámokat és zúz és ront a lázvidékes, romlott levegőjű parti helyeken. A misztrál, a nagy tisztító fergeteg, a rothadás ősi ellensége, aki vad erővel hordja a levegőt a poshadó lomha mocsár-atmoszféra helyébe. Hát azok a kiáltványok, amelyekben följajdult a Zola lelke: a misztrálnak járásai. A tisztaság haragos fergetege végigsöpör a mocsaras tájon, hogy elpusztítsa a rothadásos levegőt.

Csak a toll volt vele, csak az a kis szerszám, amelynél nincsen nagyobb hatalom e világon, ahol a vashól kardot és bilincset kovácsolnak, ahol rangok és címek vannak, amelyeket osztogatnak s amelyben kincseket és vagyont gyűjtenek és verítéket és könyüket hullatnak. Az a kis szerszám volt fegyvere évezredekén át a szenvedések legnagyobb mesterének, a vértanuság legelső művésznének, a zsidóságnak is. Irástudói őrizték meg a zsidóságot a későbbi üldözések, a jövő idők tévelygői számára. Hiszen a pennának köszönhetik az örök gyűlölség mai képviselői azt, hogy olyan nagyon megvan még az a zsidóság, amely üthető és támadható mindig és mindenért. S hogy most a Szajna mentén minden ok nélkül megint azoknak támadnak neki, akik ártatlanok benne, ha Dreyfus akár bűnös, akár ártatlan; hogy megint üvölt az általánosító kórus: ismét sikra száll a toll. A világ új irástudóinak legnagyobbja ökölbe fogta, hogy végigdorongoljon vele az üvöltő bárgyuságon.

A legnagyobb irástudót pedig hátmögül megkérdezik a kis irástudók, akiknek szintén tintás az ujjuk, hogy mit kapott a mester, miért megirta a lelke igazát? És sugdolózva és azután hangosan számítgatják, hogy, hát azért mit fizettek neki, hogy egy emberért, egyetlen emberért kockára teszi mindenét, még az életét is? A kis irástudók, akiknek szintén tintás az ujjuk...

Egy emberért? Hát az az egy ember ott az Ördög szigetén nemcsak egy gyászba borult asszony száműzött férje s nemcsak boldogtalan árvák apja, hanem egy ártatlanul gyötört lelkület gazdája, bűnösen kinzott embertestvér, aki vagy rettenetes tévedésnek, vagy még rettenetesebb hazugságnak az áldozata. S annak az egy embernek véres könyei, örületes epekedése, zokogó gyötrelme annak a fekete tévelygésnek diadalát jelentik, amelynek minden formája ellen harcolt volt a penna s amely minden formájában támadta, megmértelyezte, megmérgezte az emberi geniusz tisztaságát.

Hogy mit kapott a nagy irástudó? Hát egy szikrát abból a tűzből, amely teremt és rombol. Egy sugárt

abból a fényből, amely a sötétséget leveri, s a tévelygésbe bevilágít. Egy szemernyit abból a szellemből, amely az igazság, a szabadság, az emberi méltóság forrása. Azt kapta, hogy olyan ember lehessen, aki teremtett Istennek mására.

Gerő Ödön.

A miskolczi ügy és a seminaristák.

Amíg tehát a miskolcziak szégyenletes ügye a »tévesen informált« minisztertől visszakerült a jobban értesült miniszterhez s a szent orthodoxiának háromszor is szent feje lement Miskolcra, hogy a Nagyságos Viczispán urral *együtt* értelmezze és alkalmazza az egyedül üdvözítő Sulchán-Áruch paragrafusait: a megválasztott losonczy pap is gondolt egy nagyot: fejéhez vágta a miskolcziaknak állásukat. Kezdődhetik tehát a comedia da capo!

Hogy okos, hogy célszerű lett volna egyáltalában a losonczy paptól otthagyni békés, tekintélyes községét, melynek a magyar szó a templomban életszükség, melyben megvan a jó indulat minden hazafias törekvés, az áldozatkészség minden korszerű vívmány iránt; hogy okos lett volna-e ezen minden ízében jóra való és magyar ekkleziát otthagyni és elmenni egy másikba, mely számra nézve ugyan nagy, de súlyra csekély; melyben, mivel százféle elemből van összetéve, a viszály tüze le nem lohad; melyben minden a mi korszerű, az egyik résznek halálosan gyűlölt újítás, — az elvégre is subjectív felfogás, privát passzió, melyhez nekünk közünk nincsen. Hogy azonban a losonczy papnak ezen privát passziója okozója lett egy országra szóló szégyenletes ügynek, s hogy mérhetetlen kárt okozott a különben is intra et extra nagyon alászállott papi tekintélynek: azt elfogultság nélkül tagadni nem lehet. Valamint bizonyos, hogy a miskolczi zsidó intelligencia mértéken felül megérdemelte a kemény leczkét: amit keresett magának, azt megtalálta. Mert volt neki már több mint 25 évvel ezelőtt jeles, tudós magyar papja, volt modern temploma páratlanul szép a vidéken és volt nagy szellemi és anyagi erőt képviselő, tekintélyes hitközsége. Igaz, hogy volt tekintélyes terhe is, mint minden jóra való községnek, mely földadata és kötelességei magaslatán áll. De hiányzott neki egy: az *érezék* azon nagy kulturmisszió iránt, melyre ő ott azon elmaradt vidéken és az egész Hegyalján hivatva lett volna. Csakhogy nem így történt. Hiányzott az erő, a lelkesedés, a kitartás és áldozatkészség. Azért jeles magyar papjukat odavetették áldozatul és lettek ők a miskolczi haladók mindmeganynyan ad maiorem dei et orthodoxiae gloriam »Hitörök« — Sómre-Haddasz — s egyuttal elv- és érdektársai Reich Ignácznak, aki kifakadó örömmel szoritotta jámbor kebléhez a megtért »hithűeket«.

Hogy ezen elvtelenség megtermette keserű gyümölcsét s hogy csakhamar »eljöttek a fizetés napjai«, természetes: így követeli ezt az ok és okozat örök törvénye. A teher, mely alól menekülni reméltek, csakhamar

nyakukba szakadt ismét, még pedig kétszerakkora súlyal, de vele együtt nyakukba szakadt az a sok szegény és megalázás is, melyet azóta felekezeti ügyekben oly gyakran voltak kénytelen elviselni a szolgabírák és viczispánok hivatalaiban. S ami minden tehernél jobban nyomja őket, az a szörnyű tehetetlenség, melyet tapasztalniok kell mindannyiszor, valahányszor hazafias vagy korszerű törekvéseiknek akarnak érvényt szerezni. Magukra vessenek azért a miskolcziak, ha most megszegyenítve állanak az ország előtt: amit kerestek maguknak, im megtalálták.

A mi az egész csunya ügyben, hogy úgy mondjuk, *elvi* érdekességel bír, az az ellenszegülők argumentuma: »nem kell nekik a losonczy pap, mert valamikor, *serdülő fia korában gymnasiumi* éveinek egy csekély részét a magyar rabbiseminariumban töltötte.« Igaz ugyan, hogy csakhamar jó utra tért s odahagyva ezen istentelen intézetet, *összes theologiai tanulmányait* istentől kizárólagosan szabadalmazott *orthodox* seminariumban végezte s azóta is, hogy pap lett, conservatív gondolkodásával beigazolta 16 próbás »hithű« voltát. Mindegy: seminarista volt és ezzel elkárhozott örök időkre, számára nincs többé se irgalom, se kegyelem. A *testvérgyilkos* kegyelmet talál *isten* szemeiben, mert hát *egy* megtért bűnös kedvesebb neki *száz* igaznál: a seminarista számára, öltözködjék ő bár a vezeklők szőröcsuhájába és hintse fejét tele a bűnbánók hamujával, az ő számára az *orthodoxiánál* nincsen pardon! Mert hát »a fejsze büszkén emelkedik a fölé, a ki vele vág« s az orthodox Himmelpoliczei jámborabb, *igazságosabb* akar lenni istennél. Az istentagadó, ki százszor megszegi vallásának legszentebb törvényeit, oh az kedves, drága elvbarát nekik, csak neve meg erszénye legyen orthodox, a vallás vadorzói vezérek lehetnek ott, csak a chillul-hassém csináláshoz értsenek jól és a machlókéhoz: a seminarista számára nincsen purgatorium, ő elkárhozott örökre. Így tanítja ezt az orthodox lelkiismeret, a hithűek megdönthetetlen vallásos *elvé*.

Lehet, hogy a losonczy pap csendes, bánatos óráiban, tünődve a történetek fölött, keserű szemrehányással illeti lelkiismeretét és busan hajtogatja a népköltővel »mért is adtam fejem egykor tilalmas dologra«. Nyugtassa meg magát a losonczy pap; ha lábai sohase érinték vala azon istentelen seminarium küszöbét, akkor se kellett volna nekik. Mert azoknak az uraknak nem a seminarium fáj annyira, mint inkább a haladás, a jobb rend, a magyar szó. Ha nem lett volna seminarista, a gyanúsítás nagy mesterei akkor se lettek volna zavarban; találtak volna ők gáncsot eleget vallásosságában, jellemében, erkölcsében. Mert hát ők nem kényesek, nem rátartósak ám az eszközök megválogatásában, ha botránycsinálásról — vagy orthodox nyelvre átfordítva a »vallás megmentéséről« van szó. Most ez egyszer — kivételek kivétele — a »mentő egyesület« *elvi* alapon üthette nyélbe a chillulhasémet. Ugyan ne zavarjuk meg e fölötti nagy örömét! Hiszen ugyis oly ritkán van abban a helyzetben, hogy *ily magas szempontból* tehesse.

—y.

T e n d e n c z i a.

Huber Lipót munkája a talmudról.

Lepsényi pater tagadhatatlanul tagja a magyar törvényhozásnak, minél fogva nézetet nyilváníthat, beszédet mondhat a parlamentben és a mit nyilvánít és a mit mond, azt föl is jegyzik, meg is örökítik a képviselőház naplói. Sok, sok esztendő mulva, a mienktől nagyon, de nagyon távolra eső időben, mikor az emberek legnagyobb részének már fogalma sem lesz arról, hogy mi is volt az a parlamentárizmus, valamely tudós professzor kiassa majd valahonnan a mult évi magyar képviselőházi diariumokat, végig tanulmányozza és mert — a jó isten tudja, mi czélból — épen azt akarja bebizonyítani, hogy mily alacsony színvonalon is állott a magyar parlamentarizmus az 1897. esztendőben, idézni fog egy nehányat Lepsényi mondásaiból és oda fogja írni melléjük: tessék, ilyen elveket vallott a magyar törvényhozás.

Parlamentünknek tagjai ugyan Szilágyi Dezső is, Csáky Albin gróf is és sok más nagyjai még a magyar hazának, kiknek beszédeit szintén megörökítették a naplók, kiknek szavaira az egész nemzet figyel és kiket Lepsényi paterrel egy és ugyanazon a napon említeni nem szabad; ez igaz, de ezt mi tudjuk most. Akkor, pár ezer esztendő mulva, — minthogy a mi professzorunk más világrészben és most tán még nem is létező nyelven fog beszámolni kutatásairól, a tudósok közül is csak nagyon kevesen fogják ezt tudni, minélfogva el is fogják hinni, hogy a mit Lepsényi pater mondott, azt tulajdonképpen a magyar parlament mondotta.

Szörnyű valami ez, nemde, még gondolatnak is!

Ez a nézete, azt hiszem, a tudós Huber Lipótnak, a kath. szeminarium theologiai tanárának is Kalocsán. Mert Lepsényi patert legjobban a katolikus papok ösmerik, már pedig a kik őt jól ösmerik, még jobban megijednek a leírt merész föltevéstől, mint a magunkféle szimpla, beavatatlan laikusok.

— Ne méltóztassék azt fegyverül használni ellenem, főtisztelendő tanár ur. — Nem concedálok én ezzel azt, hogy a között az 1200 mester között, kiknek nézetét a talmud-diarium följegyezte, lehettek olyan emberek is, mint Lepsényi pater. Ezt nem mondtam. De igenis állítom azt, hogy a talmud olyan nézeteket is följegyzett, melyeket ép olyan kevéssé mondhatnak a zsidóság nézeteinek, a milyen kevéssé mondhatják Lepsényi pater elveit a magyar törvényhozás elveinek.

Sőt még kevésbbé.

A szóban lévő parlamenti diariumok egyetlen évnek a vitáit örökítették meg, míg a talmudt diariumok nézeteket és elveket jegyeztek föl, miket különböző viszonyok és különböző népek közt élő, több mint ezer zsidómester körülbelül 300-tól fogva (Jézus születése előtt) egész 500-ig (Jézus születése után), tehát 800 esztendőn belül, vallottak.

Ha a perzsa tüzdímádók közt élt zsidómester, ki látta ártatlan hittestvéreik egyetlen lemeszárolását, mert

az emberáldozatokat követető, förtelmes bálványokat imádni nem akarták; ki olyan erkölcsöket tapasztalt az üldözőknél, melyek mivel sem voltak különbek az egyiptomiakénál, kiknél olcsóbb volt az emberélet a száraz kórónál, kik a szemérem fogalmát nem ösmerték és utczán, piaczon fájtalanságot üztek állatokkal; ha az Egyistent, emberi jogot, tiszta erkölcsöt hirdető rabbi minél magasabb gátakat igyekezik fölállítani népe gyermekei és ilyen pogányok között; ha a talmud-bölcsök közt különben alig számba menő ilyen tulzó azt állítja, hogy gyermekeiket, testvéreiket tűzbe vető ilyen bálványimádók jóformán emberszámbe sem mehetnek: nem szabad még azt mondani, hogy az a talmudnak az elve, mikor más talmudszerzők, elősmert nagyságok, szeretetet hirdetnek az Örökkévaló minden teremtménye iránt. Törvénybe iktatták, hogy a zsidó tartozik segíteni a pogány betegnek is; tartozik vigasztalni a pogány gyászolót is; tartozik eltakarítani a pogány halottat is; tartozik segíyezni a pogány szűkölködőt is: mi ezzel szemben egyik-másik amoreusnak viszhangra alig talált, gyűlöletes megjegyzése? Kimodották, hogy a tiszta életet élő pogányok csak olyan kedvesek Isten előtt, mint a jámboréletű zsidók (nem tudom, mondtak-e ilyet valaha a jezsuita atyják a zsidókról, kik pedig még nem is pogányok); nagy Hillel hirdeti, hogy az egész zsidó erkölcs egy mondatban foglaltatik, abban, hogy a mi neked nem tetszenék, ne tedd azt felebarátodnak; mások a halálbüntetés ellen küzdenek és a kivégzést annyira megnehezítik, hogy a szinhedrion éztizeden át alig hajhatta azt végre valakin; — a talmudot azért nem ezek, hanem egyik-másik, keserves tapasztalatot szerzett, vagy exaltált rabbi gyűlöletet lehelő mondása jellemezné csupán? Miért csak ezé és miért nem a másiké, Főtisztelendő professor ur?

Gyűlöletet lehelő mondások! Én Istenem, ha csak ilyenek terhelték volna a régi katolikus egyházférfiak lelkiösmertét. — A vallás nevében százezreket gyilkoltak már pusztá formáságokért. Az ariánusok kiirtása, a hugonották leöldősése, megér talán annyit, mint egyik-másik talmudszerző *mondása*. De ki fogja ezért gyilkosnak mondani a katolikus egyházat? Vigan lobogtak a máglyák három századon át a tönkre tett Spanyolországban; embereket sütöttek rajtuk a katolikus hitért; embereket sütöttek meg elevenen vallásos meggyőződésökért Rómában is, Prágában is (a martiroknak most szobrokat állítottak); embereket sütöttek és raffinált kinokkal gyilkoltak a szeretet vallásért máshol is századokon át; de ki fogja azért állítani, hogy a katolikus vallás nem ösméri az irgalmatosságot? Az emberiség összes csapásai, dögvész, háboru, éhínség, földrengés, árviz, tűzvész és minden egyéb nyavalya összevéve nem tett annyi kárt soha az emberekben mint fanatikus papok türelmetlensége, gyűlölete, emberek irtásának rettenetes vágya, azért mégis igazságtalan volna, ki azt állítaná, hogy a katolociizmus szeretet nélkül szűkölködik. Ha azonban mondást, akarnak minden áron, gondoljanak azokra az átkokra és szidalmakra, miket csak Luther, Zwingli, Calvin, Husz és párto-

lók ellen szórtak a szent férfiak és úgy fogják találni, hogy a talmud legtürelmetlenebb és legnagyobbakat mondó rabbija tulajdonképen szeretettel teljesen áldásokat mondott a bálványimádókra.

De nini, még el sem mondtam a nagy eseményt, mely e sorokra készített és melylyel érdemben foglalkozni majd csak más alkalommal fogunk.

Huber Lipót, kalocsai theologiai tanár munkát irt a talmudról. Nagy készütséggel és, tekintve, hogy a szerző katolikus pap és hogy tárgya a talmud, mondhatni meglepő nagy tudással látott hozzá a nagy föladathoz.

Készütséggel és tudással, de tendenciával. A kalocsai theologiai professor munkáját *holmi Rohling-féle* könyvek mellé állítani, valóságos bűn volna. Huber munkája magasan kiemelkedik a könyvek közül, miket hosszú idő óta katolikus tudósok erről a tárgyról irtak. Magyarul plane hasonló munka egyáltalán nem jelent még meg. Lamdannel (talmudösmerővel) van dolgunk, kit komolyan kell vennünk, ki nem hamisít, nem költ, hanem ösmertet, kritizál, következtet; csak hogy ösmertetése, kritikája, következtetése tendenciózus. Az *egész* munkára tulajdonképen ezt sem mondhatnók. Huber Lipótban ugyanis két ember viaskodik. A talmudtudós, ki élete nagy részét szentelte a zsidó tudományoknak, ki megszerette tárgyát és egész a magasztalásig elmegy a szakaszok — közepéig. Ott hirtelen fölébred benne a katolikus pap, ki így szól Huber Lipóthoz, a talmudistához. Kibeszélted magadat, most már én kerülök sorra. Végtére is nem a zsidók dicsőítése a cél, hanem a térítés. És szóhoz jut Loyola Ignác tanítványa, ki csak egy célt ösmert: katolikusossá tenni az egész világot. Ezért képes még szeretni is. Ami van, volt, lesz a levegőben, az egekben, a földön, a föld alatt, a föld fölött, a földön túl, Jézusra vall minden, de a katolikus Jézusra. A talmudot is Jézusért tanulmányozta Huber, Jézusért szerette meg és ugyancsak Jézusért gyalazza. Az ő szempontjából tán igaza is van, objectivnek azonban, a jó Isten tudja, a legjobb akarat mellett sem mondhatjuk.

Félre ne értsenek, kérem. Akik professzióból csinálnak nálunk antizemitizmusban, féktelen dühre fakadtak Huber könyvének olvasására. Huber ugyanis kijelenti, hogy a rituális vérvétel parancsa nincsen meg a talmudban. De mi módon teszi ezt? A keresztények előtt ösmert (tehát lehetnek titkolt iratok) kéziratokban és kiadványokban — írja Huber Lipót — világosan és határozottan kifejezett tan vagy parancs a keresztények rituális legyilkolására nézve nincsen.

Tehát világosan, határozottan nem parancsolja, nem tanítja a talmud a rituális gyilkosságot. Mintha félne a tanár ur, hogy beteheti maga előtt az ajtót. Mert ilyen nyilatkozat után akármikor bátran ráfoghatja a talmudra a rituális gyilkosságot. Nem parancsolja, *nem* tanítja, de nem is tiltja; nem nyilvánosan és nem határozottan, de úgy a sorok közt, a suba alatt még meg is parancsolja.

Főtisztelendő ur! Hogy megtudtam, hogy van mégis katolikus pap, ki, ha bizonyítani akarunk, nem mondhatja, mint teszi a többi, hogy én azokat a bizonyítékokat mérlegelni nem tudom, nekem mondhat amit akar, én nem ösmerem a talmudot. Miután Ön bebizonyította munkájával, hogy Ön talmudtudós, kötelessége Önnek az ilyen kérdéstről határozottan nyilatkozni. A talmud maszchitáiból lehet-e következtetni a rituális gyilkosságra?

Ha fölvetette a kérdést, tessék rá tudóshoz és igaz férfihoz méltóan felelni. A talmud, mely tárgyalja a *dam sinajim* kérdését, megengedheti-e embervérének az élvezetét? a talmud, mely a *rachamov al kol maaszov* elvét állítja föl a csuszó-mászókra nézve is, megengedheti-e ártatlan emberek legyilkolását? Feleljen, főtisztelendő ur, hogy el ne kövesse a *lomasz méréhu chesed* nagy vétkét. Ön tudja, mi ez, Ön hebreista és talmudtudós, nem bujhat el, nem kerülheti ki a nyilatkozást azzal, hogy nem ért a kérdéshez.

A keresztények előtt ösmert kéziratok és nyomtatványok! Ugy-e tréfál főtisztelendő ur? Rendelkezésére állanak könyvek és kéziratok, mikhez zsidó hitű tudós csak nagy nehezen juthat. Ön említ könyveket, czítaliratokat, miket a magunkéle szegény talmudisták soh'sem láttak. Az én talmuepéldányomban pl; egy betű sincs azokból a gyalázkodásokból Jézus ellen, miket Ön idéz, de én azért elhiszem Önnek, hogy meg voltak írva a régi kiadványokban, minőket én még soh'sem láttam, — s Ön mégis azt akarja sejtetni, hogy vannak a zsidóknak irataik, mikhez hozzá nem férhet? Igaz, nem férhet hozzá a keresztény ember a zsidó iratokhoz, de csak addig nem, míg nem ért hozzájuk. Ön talmudista, profeszor ur, (s ökölleg megyek mindenkinek, ki ezt tagadni meri, mert ez a fölfedezés kincsekkel ér föl nekünk, sokat zaklatott, szegény zsidóknak) Ön talmudista profeszor ur, Ön előtt lepattantak az összes pecsétek, melyek a zsidó műveket a keresztény előtt elzárják; Ön talmudista, Önnek ennél fogva föl kell világosítania kétkedő, gyanakvó, vádaskodó hitrokonait.

Hogy Főtisztelendőséged némely rabbi gyalázkodó mondásait a talmud szellemeként, tünteti föl (azaz Lepsényit tünteti föl a magyar parlamentként) holott a talmudban oly roppant tulsúlyban vannak a legmagasztosabb elvek és tanok, melyek közül könyve egyik legszébb fejezetében oly sokat talál föl Ön is Jézus és az apostolok mondásaiban, mik a talmud tanításaival majdnem szószerint egyeznek, — az nem riaszt el engem attól, hogy őszinte, nyílt feleletet ne kérjék. Mert végtére is, akár resteljük, akár nem, azok a gyalázkodások benne vannak a talmudban és a ki tendenciózus akar lenni, némi merész kanyarodással rámondhatja, hogy ez a talmud szelleme. Neki úgy tetszik. De annak a förtelmes bűnnek, melylyel már annyit zaklatták szegény népünket, még árnyéka sincs sehol sem a talmudban, sem az egész rabbinikus irodalomban. Kötelessége tehát szólani; mert az *im ló jagid venasza avonó* (hebreistához beszélek, ki

megért engemet) ilyen esetre is alkalmazható, főtisztelendő ur.

Volna még megjegyezni valóm, sok megjegyezni valóm *Huber* Lipót könyvéről, de mert tullépné a czikk keretét, ezuttal csak a tendenciáját akarom még egykét vonással jellemezni.

Meséket, hihetetlen nagyításokat, allegorikus képeket, miket a talmudistának nem is szabad szószerint venni, a talmud komoly dolgaiként állítja oda szerző, még tán Rabba bar bar Channa békáját is, mely egész városokat nyelt el. (Látott már különben ilyen békát a történelem is és nem is egyet.) Hogy a talmud nem veszi szószerint az ilyen dolgokat, arról tanuskodik az az elve, melyet bizonyára Huber tanár is ösmer, hogy »én mebiin raaja min hahagada« azaz mondára ne tessék hivatkozni, az nem bizonyít. A szerző, ki oly pompásan czítálja Maimonidest, tudja tán azt is, hogy Szinhedrion Chélek fejezetében irt »Pérus-Hammis najót«-jában Maimonides a következőket írja. »A ki a talmud haggadait (mondait) szószerint értelmezi, az nem ahoz járul hozzá, hogy megvalósuljon Mózes óhaja, hogy t. i. azt mondják a népek Izraelről: valóban bölcs és nemes egy nép ez, hanem hozzájárul ahoz, hogy Izrael tudománya a nevetség tárgyává legyen és hogy azt mondják: be ostoba, be alantjáró lelkű nép is ez a nép.«

Ugyan így vagyunk a talmud bizonyos nagy mondásaival is, mikből Huber Lipót korbácsot fon a talmud ellen, holott azok egész ártatlan dolgok. Sem kisebbek, sem nagyobbak, mint mikor pl. valaki azt mondja: »meg tudnám ölni az olyan embert, a ki maga magának a sirásója.« Pedig dehogy tudná megölni, csak nagyokat mond, hogy megmutassa mennyire föl van háborodva, vagy hogy mennyire sajnálja a szerencsétlent. Ha egy rabbi pl. azt mondja a talmudban: tudatlan zsidót meg tudnék ölni jom-kipur napján, mely szombatira esik, azzal csak azt mondja, mennyire kell minden zsidó embernek törekednie, hogy tudatlan ne legyen; csak azt mutatja, mily rendkívüli nagy súlyt helyeztek arra, hogy senki se legyen teljesen tudatlan. Ilyen nagy mondásokat különben az új testamentumban is olvasunk, miből Huber Lipót ur alig kovácsol vádat szerzője ellen, ki nem volt más, mint Jézus maga. »Ismét pedig mondom néktek, — így szól Jézus a tanítványokhoz — hogy könnyebb a tevének által menni a tűnek fokán, hogysem a gazdagnak Isten országába menni.« Hát igazán nem juthat be a gazdag Isten országába? Hát kívül maradnak a katolikus főpapok, Zichy Nándor gróf, Eszterházy Miklós Móricz gróf? Dehogy maradnak künn, Jézus csak a talmud nyelvén beszélt — hisz rabbi volt — és nagyokat mondott, vagy mondjuk, képletesen beszélt, mint a többi rabbi.

Tendenzia van abban, hogy szerző a mohamedának közt élt Rambam ama nézetéből, hogy a keresztények sem jobbak a bálványzóknál, roppant következtetéseket von le a zsidók ellen, míg a keresztények közt élt rabbi Jiczchak-ben Seset és más rabbik ama állítását, hogy a keresztények igaz istenhívők és a zsidók testvéreként

tartoznak velök banni, semmibe sem veszi. És mibe sem veszi magának talmudnak is azt az állítását hogy »Izraelitáknak tekintessék mindenki, ki a bálványokban nem hisz« már pedig Izrael szellemétől szaturált Jézus és hivei összetörték a bálványokat és ünnepeiket, mikről a talmud, mert emberáldozattal és erkölcstelen orgiákkal jártak, olyan undorral emlékszik meg, — olyanokkal cserélték föl, melyek, ugy az időre, mint jelentőségökre nézve oly közel járnak a zsidók ünnepeihez.

Tendenczia van abban, hogy Huber Lipót borzalmas cizitátumokat idéz Jézus ellen, a hiveihez átpártolt zsidók ellen és állítólag a kereszténység ellen is; idézi ezeket a talmudból, míg a talmudban azok az idézetek sehol sem fordulnak elő. A mi talmudunkban legalább nincsenek. Huber Lipót szerint benne voltak a talmudban és ő olyan talmud-példányt látott, melyben most is benne vannak. Szerzőnek igaza lehet, de miért kellett ezeket megírni, holott a zsidóság ma már nem tud róluk; nem tudnak róluk még a talmudisták sem, követni pedig épenséggel nem követik.

A talmud népe, Főtisztelendő tanár ur, kórházakat tart fön, árvabázakat, népkonyhákat zsidóknak és keresztényeknek egyaránt és nem ijednek meg még a »Vörös-Kereszt«-től sem, hogy oda ne vigyék pénzüket lábadozó heteg keresztények és lábadozó heteg zsidók segélyezésére. Tanu rá: Schlauch Lőrincz hiboros pöspök.

És tendenczia van különösen abban, hogy a szerző — a mint ezt a czikk kezdetén elmondtam — egyes rabbik türelmetlen mondásainak a bélyegét az egész talmudra sűti. Hubernak tudnia kell, hogy számtalan példa van arra, hogy a zsidó közszellem ellentétbe helyezte magát egyes rabbik nézeteivel és a kodifikátorok is ezek állításainak épp az ellenkezőjét iktatatták kodexbe. A talmud nagy liberalismusából, hogy t. i. följegyezte azokat a nyilvánított nézeteket is, mik a talmud általános szellemével távolról sem egyeztek meg, most szűkkeblűséget, türelmetlenséget magyaráznak ki tehát. Ez már igazán sem nem szép, sem nem igazságos. Ime, egy eklatans példa. A messiás meg van jövendőlvé a bibliában; a messiás eljövételében való hitet hitelvként állította föl a talmud és a Maimonides szerkesztette 13 hitágazatban benne van a messiás hite is. És mit látunk ezért a talmudban? Ime ezt: »Rabbi Hillel (nem a nagy Hillel) szól, ne várjon messiásra Izrael, eljött már az Hizkia királyban.« Mit szólna már most Huber Lipót olyan kritikusról, ki rabbi Hillel állításából arra akarna következtetni, hogy a talmud tagadja a messiást, vagy, hogy a zsidók nem ösmerik a messiási hitet?

És mégis. Bár mennyire igyekszik szerző leszállítani a talmud becsét, kimutatva, hogy egyedül a kereszténységben van erkölcs és szeretet, (a mivel különben ellentétbe jut önmagával, mert hisz más helyen meg maga mutatja ki, hogy az evangélium erkölcse, tulajdonképen a talmudnak a morálja) — munkája mégis — egy-két fejezettől eltekintve — hymnusává lett a talmudnak, minden korok eme egyik leghatalmasabb kulturművének. A miből következik, hogy a ki a talmudot ösmerteli s amellet őrizkodik a hamisítástól és ferdítéstől, még ha

az ellenkezőt is igyekszik kimutatni, akarata ellenére dicsőítőjévé válik. Természetesen értenie kell a tárgyat, értenie és írónak lennie. Huber Lipót tanárról mindakettőt bátran állithatjuk. Őszintén szólva, mig e munkát nem láttam, alig hittem, hogy keresztény tudós, a ki végtére is csak ideje egy részét szentelhette a talmudnak, oly mélyre képes behatni ennek hatalmas irodalmába. De Huber Lipót nemcsak talmid-chacham, de író is, sőt művésze a tollnak és mint csak kevés tudós, ura a nyelvnek, melyen ír és melyet nagy könnyedséggel és nagy tisztasággal kezel. Tekintve az iratokat, miket keresztény írótól, különösen papoktól a talmudra vonatkozólag megszoktunk, örömmel üdvözljük, akármennyire tendenciózus is, Huber Lipót munkáját, mely nagy tettel ér föl és melyről rabbinikus tropussal azt konstataljuk: *Idő kabószem hazze . . .* rég került ilyen drága fűszer a vásárra.

Szabolcsi Miksa.

Machlup Adolf.

Öt év óta nyugszik Machlup Adolf végső pihenő helyén. A hideg sirből pedig ime most két sugárözön, az ő fáradhatatlan lelkének jöltevő melegét érzi az emberiség. És ez a sugárözön, nemcsak az örök emberszeretet tényét vonja be fényességével, hanem gloriával övezi körül annak a legszerényebb embernek emlékét is, a ki még a sirban is csak idők multával tűri el azt, hogy embertársai róla jót, dicsőségeset, magasztosat mondjanak.

E sorok írója tanuja volt gyakran a Machlup Adolf nagy szerénységének. Köztezen szereplő emberek, buzgó férfiak gyülekezetében volt egyszer jelen az öreg ur. Valami alakulás volt. Machlup Adolfot megválasztották alelnöknek. Én mint újságíró ember vettem részt az ülésen s persze egymásután jöttek hozzám a »jelen voltak,« hogy valahogy ki ne felejtsem a nevüket. Az ülés végén jött Machlup Adolf.

— Ön újságíró? — kérdezte.

— Az vagyok! — válaszoltam s bemutattam magam.

— Arra kérem, hogy az én nevemet hagyja ki a tudósításból!

— Az lehetetlen, hisz Nagyságod alelnök lett.

— Elég lesz, ha a másik alelnököt megnevezi. Számítok rá, hogy így lesz.

Meg kellett ígérnem. Nagy álmélkodással távoztam az üléstől, mert újságíró pályámon ez volt az első esete az ilyen szerénységnek, mely éppen olyan ember részéről nyilatkozott meg, a kiről én már akkor a legnagyobb tisztelettel szoltam, mint az igazi polgári munka egy példaképnek való képviselőjéről.

Meggyászoltam a halálát s megénekeitem a dicső hagyatékot már akkor, amikor először került nyilvánosságra s most is végtelenül örvendek, hogy ennek a puritán jellemű polgárnak a sirja fölött állok s lengethetem a gyors idők krónikásának lobogóját, hogy felhívjam rá az emberiség jobb részének, a jóknak, a nemeseknek a lelkükben igazoknak figyelmét.

Annak a nemes intenczióknak, mely a boldogultat vezette 200,000 firtos hagyománya megtételében, hozzá méltón feleltek meg az ő végrendeletének végrehajtói. Machlup Adolf-menedékház lesz a neve annak a nagy emberbaráti intézménynek, amelyet üdülő betegek számára fölépít a Vörös-kereszt egyesület. Hogy micsoda nagy jelentősége van ez intézetnek, azt legjobban méltányol-

hatják az ország közegészségügyének intézői, a legjelesebb orvosdoktorok, akik tudják, hogy minden külföldi államban régés-régota vannak ilyen üdülőhelyek, csakis nálunk nélkülöztük eddig fájdalmasan, mert nemcsak a szenvedő betegekre nézve képez valósággal megbecsülhetlen áldást, hanem a nagy kórházakra is, a melyek javuló betegeiket eddig kénytelenek voltak benn tartani mindaddig, míg teljes gyógyulásuk be nem következett. Most ettől megmenti őket az új intézmény, mely egyelőre csak 24 betegre lesz ugyan berendezve, de lassanként új építés és a tőke gyarapítása útján bővíteni lehet majd.

*

A vörös kereszt-egyesület, mely a menedékházat vezetni fogja, az alapító nagy emberbarát emlékének szentelte mult szombati ülését.

Fényes közönség, magas arisztokrácia, miniszterek, nagy tudományos kapacitások voltak jelen az ülésen s e nemes alapító intenczióit megértő végrendeleti végrehajtók: dr. Székely Miksa, Rosenfeld Henrik és dr. Weinmann Fülöp, akik legméltóbban azzal az alapítvánnyal tolmácsolták Machlup Adolf végső akaratát.

Csekonics Endre gróf, a vörös kereszt elnöke, a következő szókkal jelentette be az alapítványt:

Egy ritka jóságú, magasztos gondolkozású férfiú, mielőtt sirjába tért, a szenvedő emberiség javára nagy alapítványt tett. E férfiú a munkának szentelte egész életét s pihenője az volt, ha igaz jótékonyt gyakorolt. Ezrek könyeit száritotta föl s még utolsó gondolata is a szegényeké és szenvedőké volt, akiknek olyan örökséget adott, mely őt e század legnagyobb jótévi közé sorozza. Ez a férfiú, a ki lankadatlan szorgalma és munkássága által a tiszteletet és becsülést kivívta, aki ezerek halát rebegő áldásszava között tért sirjába, a ki mindenha bizott istenében, ez a nemes, nagylelkű, áldott emlékü ember Machlup Adolf volt. Végakarátának végrehajtója gyanánt Rosenfeld Henrik nagybirtokost, dr. Székely Miksa gyarost és Weinmann Fülöp kir. tanácsost bizta meg. Ő hozzájuk fordult a Vöröskereszt-egyesület, hogy segítsenek létrehozni az üdülő betegek menedékházat s ők, megértvén ennek nemes céljait, mely azonos volt az örökhagyó Machlup Adolf nemes intenczióival, készséggel tették le e célra a nagy alapítványt. Isten áldása lebegjen Machlup Adolf emlékezetén s vezesse Isten azoknak a lépteit is egész életükön át, akik a menedékházat megvalósították a hagyaték átadásával.

Nem tudjuk jobban méltatni Machlup emlékét, mint ez a beszéd s maga az alapító oklevél, melynek rövid kivonata ez:

Az első pont szerint néhai Machlup Adolf végrendeletének végrehajtói a jótékony célra hagyományozott 200.000 forintot és annak 1896. évi január 1-e óta esedékes kamatait a magyar Vörös Kereszt-Egyletnek adják és lekötélezzik magukat ez összeggel az egylet javára haladéktalanul a Magyar Földhitelintézet pénztárába befizetni.

A második pontban az egyesület kötelezettséggel vállal, hogy az Erzsébet-kórház területén üdülő házat épít és abban 1899. évi július 1-étől állandóan 24 vagyontalan lábhadozót díjmentesen lát el.

A harmadik pont megállapítja, hogy az intézet örök időkre Machlup Adolf üdülőház nevét viselje és béke idején a lábhadozók 1/4 részét a honvédelmi miniszter, 1/4-ét a székesfőváros polgármestere, 1/4-ét a pesti izraelita hitközség elnöke és 1/4-ét a

magyar vörös-kereszt-egyesület leendő jogositva kijelölni. Háboru esetén az üdülőház kizárólag a sebesültek gondozására szolgál.

A negyedik pont értelmében az üdülőház összes ügyeit egy külön kezelő-bizottság látja el, melynek elnöke a magyar vörös-kereszt-egyesület mindenkor elnöke és tagjai a család részéről Rosenfeld Henrik nagybirtokos, dr. Székely Miksa gyártulajdonos és dr. Weinmann Fülöp kir. tanácsos, kir. közjegyző, illetve azok utódai és az egyesület részéről három tag.

Az ötödik pont szerint az alapító okmány két példányban állittatik ki, amelyek egyike az egyesületnél és másika a végrendeleti végrehajtóknál marad.

A választmány ezután Machlup Adolf emlékét jegyzőkönyvben megörökíti, a végrendeleti végrehajtóknak köszönetet szavaz és megbizta az igazgatóságot, hogy az üdülőház felállítását haladéktalanul fogantatba vegye. Az alapítvánnyal értesítik a védnök főhercegeket is.

Miután a választmány mindezt elhatározta, egészen váratlanul fölemelkedett dr. Schlauch Lőrincz bíboros püspök és az epochális alapítvány alkalmából a következő beszédet mondotta:

„Meg méltóztatnak engedni — ugymond —, hogy ezen nagyszerű alapítvány bejelentése alkalmából néhány szót kockáztassak, nem hogy dicshimnust zengenék, noha, ha valahol, úgy itt volna annak helye, hanem, hogy a »Vörös Kereszt-Egyesület« körében méltányoljam azon gondolatnak, eszímének s céljának nemességét, mely ezen alapítványban kifejezést, érvényesülést nyer.

Ezen tett ugyanis egyik szimptomája azon jétékony áramlatnak, mely egy idő óta a magyar társadalmat magával ragadja. Jót tenni, felkarolni a szenvedőket, enyhíteni a nyomort, az emberben felismerni a felebarátot, — bármely osztályhoz tartozzék is, — ez a jelszó és azon áramlat, mely mintegy meg akarja szégyeníteni azon másik, ma párhuzamosan haladó nemtelen irányt, mely lerombolván minden eszményiséget, az élvezet utáni esengés által az embereket az anyaghoz való elmerüléssel fenyegeti.

Nemes azon jelszó, azon áramlat, mely annyi jónak kuforrása ma és azt bizonyítja, hogy az élet még sem fejlődik úgy s azon az uton, melyet a ma nagyon terjedő materialisztikus világnézet kijelöl. Az élet megyen a maga útján egy titkos, egy magasztos erő által hajtva, vagy hogy világosabban szóljak: a gondviselés jétékony keze által vezetve. Küzdünk a magunk jólétéért, küzdünk embertársaink jólétéért. A társadalom művelődik, megyen előre és nem igen kérdezzük, megtartja-e a logikát, vagy a tudományos szisztémákat. A szálakat, a melyek bennünket az éléhez, vagy egymáshoz kötnek, azokat nem a tudomány szült, egy nemesebb, az emberi természetben mélyen gyökerező, a vallás által hatványozott erkölcsi erő az, a mely bennünket int, vezet és nógat. Ha az anyagi irány volna az emberek sorsában a döntő, akkor a gyengébben a szenvedőt le kellene tiporni és a nagyon is tudományos elméletek szerint csak az erősebbnek kellene fennmaradni, a gyengébbnek el kellene veszni, sőt azt el kellene veszteni.»

*

Igy folyt le ez az ünnep, mely lelkünk mélyéig meghalott bennünket. Már megbocsássák a mi jó barátaink, ha mint felekezeti lap keressük azokat a rugókat, a melyek a mi érzékenységünket kétszeresen kell, hogy felköltsek ennél a megható jelenetnél.

Ez nem volt ám felekezeti jellegű ünnep, nem ejtődött ott egy szó sem arról, hogy Machlup Adolf zsidó volt, mert az alapítvány természeténél fogva kizár minden felekezeti különbséget azokra nézve, akik majdan jététeményeiben részesülni fognak. Ugyanaz a nemes emberbaráti érzélem nyilatkozik meg abban, a mi más nemes zsidó adakozókat is vezette, midőn nem kívánták a jót

csupán saját hitsorsosaikkal szemben gyakorolni s a szenvedőnek, a gyámolítandónak nem kérdezték a vallását, a felekezetét, — hanem a testi, lelki bánatát, szenvedésének forrását.

A pesti zsidó hitközség nagy kórháza és árvaháza és a Bródy Adél gyermekkórház büszkén hirdetik ezt a türelmességet a jótett gyakorlásában s hirdetni fogja a Machlup Adolf üdülőkórház is idők végéig. Van számos egyéb zsidó-alapítvány is, a mely így tesz jót mindenkivel, hogy többet ne említsünk, ott van a zsidó nőegylet nagyszerű népkonyhája és az országos közalapnak 150.000 koronás Ludovika-alapítványa. S még egyet kívánunk kiemelni.

Az aranyos szavú Lőrincz püspök elokvenciájának virágaiból font babérkoszorút a nemes, az egyszerű, az igények nélkül való Machlup Adolf homlokára. Ő eminenciájának lelkünk mélyéből mondunk halát azért a gyöngy beszédért, mely ajkairól pergett s kérve kérjük, hogy adja tovább türelmes hitfelei körében, azt a mit mondott, hogy az ember születésétől egész a halálig egyforma s olyan különbözetek, mint a lelki meggyőződés, nem változtatnak senkinek embervoltán s hogy azért, mert más vallást követ, ugyanazzal a szeretettel tartozunk neki, mint saját hitfeleinknek.

Ezt az ékes magyarázatot a föl Kent püspök nem így mondotta el, a mint mi. De így értette ő is és így értettük különösen mi, akik még emlékezünk a nemes főpápnak egy-két év előtt mondott nagyszabású beszédére a »Keresztény Charitas«-ról.

Igaz! Ez az! A zsidó Machlup Adolf gyakorolta legékesebben azt a charitást, a melyet Lőrincz püspök keresztényinek tart, mi pedig azért tartjuk nagyon magasztosnak, mert az nemcsak keresztényi, hanem általános emberi is.

Machlup Adolf, a nagyemberiségnek egy nemes jótévője.
Gelléri Miksa.

H i r e k.

— **Mismar-Hajardin.** (Eredeti tudósítás.) Jeruzsálem lakóinak nehezen várt ideje, a vendégjárás évadja beköszöntött. A világ minden részéből jönnek-mennek az idegenek, amerikaiak és angolok, németek és oroszok, francziák és németalföldiek, helyiely-közzel osztrákok és magyarok is. A bőlakású megszállók, melyek 9 hónapra át tátonganak az ürességtől, most tömődtek. Az utcáik, melyek egyébkor kihaltaknak tetszenek, ismét elevenebbek; a forgalom nagyobb, a kereskedelem gyorsabb mozgású; az emberek, kiket egyébkor a kenyérkereset gondjai aggasztanak, vidámabbak. E szerint Jeruzsálem a január-márcziusra eső három hónapra megint kicserélődni látszik. Az évad e télen kivételesen nagyon kedvében jár a zarándókoknak. Nehány napos kemény, havas zimankó és fagy után, a mi itt igazán ritkaságszámba megy, a mely idő alatt a hirhedt rossz jaffai kikötő révén Európával való minden közlekedésünk el volt zárva, mert hajó itt horgonyt nem vethetett — megint beköszöntött a vidám napsugár és amíg Európa hideggel, hóval küzdök, Palesztinában a legfölségesebb tavaszi idő jár. Mező és rét szemképráztató üde zöld színben pompázik; friss virág nyit az ágon; kapálják a szőlőtökét és új venyigét ültetnek — mindezt a hegyhátas, sziklás Judeában. És mennyivel fölségesebb még a Jordánvidék, a hol a föld sokkal termékenyebb, az éghajlat sokkalta enyhébb, föld és víz, hegy és völgy váltakozása sokkal elragadóbb. Milyen sokszor és nem ritkán apró részletességgel írták le turisták Jerichot — Palesztina virágát — pompás panorámájával, de e képek

szépségben mindenkor messze elmaradtak a valóság mögött. Nincs azon mit csodálni, hogy ki Jeruzsálemet fölkeresi, egyetlen idegen sem mulasztja el, hogy ellova-goljon Jerichoba, a holt-tenger mellé, a melybe az országot fölségesen átszelő Jordán torkollik.

A Jeruzsálem és Jericho közé eső országot sohasem népes annyira, mint karácsony és keresztény husvét között. Az azonban a legnagyobb ritkaság, hogy zsidó zarándók vagy turista forduljon meg ezen a fölséges vidéken. Nem azért, mintha a zsidónak nem volna érzéke a természet szépségeinek fölbecsülésére, hanem azért, mert zsidó hitű turisták nagyon ritkán kerülnek erre. Melyik módosabb zsidónak jutna eszébe, hogy Jeruzsálembe utazzék, hogy megtekintse őskori nagyjainak szereplő helyét, prófétai és istentől áldott költői otthonát, halhatatlan dalosai, tanítói hősei és martirjai nyugvóhelyét? A világ minden nemzetségi fia, legyen bármily hiten, érdeklődik a szent föld iránt. Miért kisebb ezen érdeklődés a különféle nemzetek zsidó hitű tagjai részéről?

Ilyen és hasonló kérdések hányják-vetik lelkem, valahányszor azt a nagy érdeklődést látom, melylyel keresztény részről a szent föld iránt viseltetnek.

Eme, szinte azt mondhatnám, általános közöny tekintetében, melylyel a zsidó hitűek részéről a szent föld iránt viseltetnek, egyedül az All. Isr. Univ. mutat örvendetes eltérést, a mely, miként a kelet tanügyét, azonképen a szent földet is gondolja és a londoni Jewish Colonisation Association, mely több zsidó falut támogat.

Legutóbb a Mismar-Hajardin (Jordán őrszeme) kolónia felé fordította a J. C. A. bathatós figyelmét, a melynek 72.000 frank segélyt juttatott. A Mismar-Hajardin vagy két órányira terül el Saffedtől a hegylankáján, a Jordán ágya mellett, a hol a két partot a Jákobról nevezett hid köti össze. A faluban öt egészen és tíz félig épült ház van, a melyek építését pénz hián félben kellett hagyni. Van azután 10 kalyiba is, melyeknek lakói a zivatar és eső ellen menedéket alig találnak. A kolonisták, román zsidók, a kik valami vagyont hoztak magukkal, 12 évvel ezelőtt vándoroltak ide — hazájukban kitört üldözések következtében. Földet vettek, de mikor ennek megmunkálására került a sor, egy fityingjük sem volt. Hiába iparkodtak a nyomor elől menekülni, hiába támogatta őket a belini Esra-egyesület. Néhány ezer márka kevés volt a 25 családnak. Közel állottak a teljes elpusztuláshoz. Földjeiket nem tudták mind bevetni és a mit bevetettek, azt a környékbéli falvak fellachjai barmaikkal legeltették le. Még csak őrt sem tudott a falu állítani.

Ma már biztos a Mismar-Hajardinbeliek existenciája. Tél közepén újra tavasz virradt rájuk, melyet szép nyári napok ígérkeznek követni. A többi gyarmatokon is segíteni akarnak, a Jewish Colonisation Association e végből egy megbízottját küldötte a szent földre, a ki most sorra járja a koloniákat, hogy javaslatokat tehessen a támogatás formáira nézve. Vajha e nemes cselekedet minél több támogatóra találja.

Jeruzsálem, 1898. január hó.

Dr. Grünhut Lázár árvaházi igazgató.

— **Évkönyv és Örökkönyv.** Elkésve, mint rendszeren, de mégis megjelentek az Izr. Magyar Irodalmi Társulat kiadványai: Az Évkönyv, mely már a negyedik az IMIT fönnállása óta és — az IMIT-nek legszebb ajándéka — *A magyar bibliafordítás első része: Mózes Ötkönyve.* A Pentateuchus fordítása magyar és hit. Két tulajdonság, melylyel eddig egyetlen fordítás sem

dicsekedhetett. A jó magyar fordítások nem ragaszkodtak a szöveghez és azok, amelyek a szöveghez hűek maradtak, nélkülözték a jó magyarságot. Az IMIT biblia-fordítása tehát hű is, magyar is, de — kevés. Az egész bibliának, mind a 24 könyvnek kellett volna már megjelennie, mire pedig csak a jövő században van kilátásunk. A szerkesztő-bizottság két év múlva adja közre a prófétákat és 4 év múlva a többi szent iratokat (a hágiographákat) ha — pontos lesz, ami eddig nem volt. Örvendjünk azonban annak a mi megvan, már pedig azzal igazán örvendhetünk. Kifogásokat, különösen ilyen fordításoknál, mindig találhatni. Így sokan fájlalni fogják, hogy zsidó társulattól kiadott biblia-fordítás miért nem jelent meg *együtt a textussal*; lesznek kik itt-ott még nagyobb hűséget kívánnának, és kik pl. Mózes I. 6. 3 versét (ló jadón ruchi beadam leólam) nem úgy fordítanak, hogy »ne maradjon szellem az emberben örökké« hanem így: »ne szálljon pörbe szellemem« . . . ; mert *jadón* biráskodást jelent és nem maradást. Igaz, hogy a Vulgata így fordítaj: »non permanebit spiritus meus in aeternum«, de ez ránk nézve nem lehet döntő. Előttünk a *héber* eredeti, ahhoz tartsuk magunkat szorosan. Lesznek, kik nem találják se szépnek, se magyarosnak a számtalanszor előforduló »mondta« szót és inkább »És szólott«-tal fordítanak a »*vajomer*«-t; lesznek, kik még mást is kifogásolnak, de ez mit sem von le a fordító és a revizorok érdeméből. A fordítás azért nem csak egészben véve, de részleteiben is határozottan jó, határozottan magyaros.

A 372 oldalra terjedő Évkönyv, melyből más helyen művészi tollal megírt rajzot veszünk át, melyre itt is fölhevük olvasóink figyelmét, gazdag és szép, mint minden évben. Irtak bele: *Palóczy* Lipót, dr. *Bacher* Vilmos, dr. *Radó* Antal, dr. *Klein* G. (Stockholm), *Radó* Vilmos, *Sajó* Aladár, dr. *Kayserling* M., dr. *Balassa* József, dr. *Büchler* Sándor (Keszthely), dr. *Rosenberg* Sándor (Arad), *Róna* Béla, dr. *Venetianer* Lajos (Ujpest), *Farkas* Imre, dr. *Waldapfel* János, dr. *Seltmann* Lajos (Hódmezővásárhely), dr. *Feleki* Sándor, *Leopold* Samu (Szegvár), dr. *Lenkei* Henrik, *Peisner* Ignác, dr. *Bernstein* Béla (Szombathely), *Gerőné Cserhalmi* Irén, dr. *Kecskeméti* Lipót (Nagyvárad), dr. *Sebestyén* Károly, dr. *Heller* Bernát, dr. *Klein* Arnold (Veszprém), dr. *Pollak* Miksa (Sopron).

A két könyv kiállítása — mint az IMIT összes kiadványaié — fényesnek mondható (ami a *Franklin*-társulatot dicséri); az Ötkönyv ára: (kapható *Wodianer* Fülöp és fia udvari könyvkereskedésében) füzve 1 frt, vászonkötésben 1.40, diszkötésben 1.60; az Évkönyv ára (szintén *Wodianer* cégénél) szintén 2 frt., 2.40, és 2.60.

Sz.

— **Schenk tanár fölfedezése és a talmud.** Már előző számunkban idéztünk egy talmudi szentenciát, melyből bátran következtethettük arra, hogy a talmudszerzők előtt a gyermekek nemének előzetes meghatározása nem

volt egészen ösmeretlen dolog. A kérdésre vonatkozólag meglepő adatra jöttünk rá a héten Nida traktátusa 31. lapja első oldalán. Nem közölhetjük természetesen ezt sem fordításban, mert inkább orvosi, vagy természettudományi lapokba való, de nem tehetjük, hogy ne adjuk közre a szöveget, bizonyítva, hogy Schenk fölfedezése tulajdonképen csak kópia. Schenk még titkolózik (lehet, hogy más a módszere), Rabba már 1700 esztendővel ezelőtt megmondta, miképen járjon el, ki csupán csak fiugyermeket akar. Rav-Katina mondja, hisz csak tőlem függ, hogy csak fiaim legyenek és a módszer, a mit arra ajánlanak nem csodaszerek használása és nem bőjt és ima, hanem tisztán phisiologiai. Ime a szöveg, mit megmagyaráztathat magának, ki a dolog iránt érdeklődik:

»*Mashin aczman babeten, kedé sejiéréu nesótéhen techila sejihju benéhem zecharim. Amar rav Katina: jecholni laaszót kal banai zecharim. Amar Rabba: Harocze laaszót kal banav zecharim, jiból vijsanne.* (A szöveghez l. Rasi kommentárját).

— **Zsidóhitű katonák a hadsereg-nél.** Hecczelődő ujságok nem egyszer támadják a zsidó hitűeket azzal, hogy nem szeretnek katonáskodni, meg hogy ha lehet kivonják magukat a katonáskodás kötelezettsége alól. Igaz ugyan, hogy az általános hadkötelezettség mellett abszurdum arról beszélni, hogy a zsidó hitűek kivonják magukat a katonáskodásból, igaz ugyan, hogy olyan eset, mikor hite miatt szinte a halálig hecczelik a zsidó katonát — e fele esetről csak a napokban irtak az ujságok — nem ritkán fordul elő; a zsidóhitűek mindamelllett egyre fokozódó arányban — a szerint mint a szabadabb érásban testi erőben is jobban fejlődhetnek — vesznek részt a katonai szolgálatban. Az osztrák magyar hadseregben 1872-ben 1000 katonára csak 15 zsidóhitű esett, 1881-ben már 28, míg 1893-ban, mikorról a legutolsó *hivatalos* közvételek szólnak, még ennél is sokkal nagyobb az arány. 1893-ban ugyanis az osztrák-magyar hadseregben 40,344 zsidó hitű közkatona szolgált, vagyis ezrenként 38 és 2178 zsidó hitű tiszt vagyis ezrenként 39. A lakosságra ezrenként 45 zsidó hitű esik, ezt az átlagot 1893-ban a zsidó hitűek még nem érték ugyan el a hadseregben, de a rohamos fejlődés mellett ma már bizonyára ezt az arányt mutatják.

— **Uj iskola.** Szívesen látjuk, ha hitközségeink iskolákat tartanak fönn és létesítenek és még szívesebben, ha orthodox hitközségek vállalkoznak erre, mert náluk az iskolának hármass rendeltetése is van: a vallássosság, a kultura és a magyarosodás szolgálata. Nem helyeseljük azonban azt, ha akármely téren is újabb választófalakat emelnek egymás között a felekezeti pártok és az összefűző kevés kapcsolatot is mindinkább meglazítják. Ebből a szempontból szoktuk megítélni rendszerint a felekezeti új alkotásokat és pedig egyforma mértékkel méltogulván bármely felekezeti pártunk tényét. Most is tesszük, mikor az új soproni izr. elemi iskoláról szólunk. Sopron városában t. i. van egy felekezeti elemi iskolánk, a melyet az ottani anya-hitközség tart fönn. Az az iskola állítólag szük, minélfogva az orthodox hitközség elhatározta, hogy magára hagyja az anya-hitközség felekezeti iskoláját és újat épít magának, melynek költségeit a folyó évi hitközségi budget már előirányozta. Az orth. hitközség elemi iskoláját f. é. szeptember havában már meg is akarja nyitni. Bizonyos, hogy ez a különválás megint nagyon csuf dolog, bár az iskolaépítés magában

véve elismerésre méltó. Ha az anya-hitközség csakugyan szűk, mi mindenestre jobban szeretttük volna, ha ennek a szűk iskolának kibővítésével oldják meg a kérdést s a terheket, melyek a közös felekezeti iskolában kétségtelesen kisebbek, mint a különálló két iskolában, aránylagosan viselték volna a külön alakult felekezeti pártok.

— **Rothschild Náthán báró**, a bécsi Rothschild cég ifjabbik tagja, mint a lapok jelentették e héten, Ő felségétől megkapta az udvarképességet. A mai bécsi antiszemita világban jelentős dolog ez és jelentős kétszeresen azért, mert pár évvel ezelőtt azt közölték róla bécsi és más reactionárus ujságok, hogy egy főherceget nem akart volna híres kertjébe bebocsájtani, a miért a főherceg mód nélkül haragudott volna. Az antisemita vádak szövődékét ez a mostani kitüntetés ismét szeretetékde s nekünk egygyel több adatunk van annak bizonyítására, hogy mi igaz rendszeren a reactionárius sajtó nyelvöltögetéséből. A bécsi Rothschild családról ez alkalommal elmondhatunk egyet-mást. A nemeséget Mayer már 1816-ban megkapta, a bárói rang pedig 1822 évi szept. 29-iki keletű, tehát sokkal fiatalabb, hogy sem udvarképességgel járna. Náthán öccse Albert, a Rothschild S. M. bankház feje már előbb kapott udvarképességet. A most kitüntetett Rothschild Náthán bárót nem kell összetéveszteni Rothschild Náthán-ellel, aki a Rothschild család londoni ágából származik s az angol főrendiház peerje. A bécsi Rothschild Náthán báró Rothschild Anselm Salamon legidősebb fia.

— **A képviselőházból.** A zsidó hitű képviselők szorgalmasan dolgozó tagjai a magyar képviselőháznak, s ezért az egyes bizottságokba, a melyekben való működésre szakképzettség képesít, majdnem valamennyit évről-évre beválasztják. A folyó ciklus új ülészakának megnyitása után a héten ismét megalakították az egyes bizottságokat s ezekben a következőkkel találkozunk: Igazságügyi bizottság: *Barta Ödön*, *Neumann Ármin*, *Samuel Lázár*, Közgazdasági bizottság: *Heltai Ferencz*, *Rosenberg Gyula*. Közlekedésügyi bizottság: *Weisz Berthold*. Mentelmi bizottság: *Chorin Ferencz*. Pénzügyi bizottság: *Neményi Ambrus*. Véderő-bizottság: *Wolfner Tivadar*. Földmívelésügyi bizottság: *Egyedi Arthur*.

— **A »Kisfaludy-társaság«-ban** megürült két helyre tizenegy jelöltet jelentettek be. Ezek között találjuk: *Alexander Bernátot*, *Bródy Sándort*, *Palágyi Lajost*, *Silberstein Ötvös Adolfot*. A két utóbbi szorgalmas és becses munkatársa az »Egyenlőség«-nek. A jelöltek között találjuk azután még egy nagyrabecsült munkatársunkat, az »Ifjuság« révén, *Benedek Eleket*, a ki azonban nem hitfelünk.

— **Földmívelés terjesztése.** Megirtuk már egy ízben, hogy Németországban a zsidók között — miként nálunk is több mint félszázadja tervezik — nagyobb propagandát akarnak csinálni a földmivességnek és erre a foglalkozásra akarják áttérni a zsidóhitűek egy részét. Egyesületet »Verein zur Förderung der Bodenkultur unter den Juden Deutschlands« czímen nemrég alakítottak s ennek a B'ne-Brit helyiségeiben *Cohn Lajos* földbirtokos elnöklete alatt a héten tartották meg első ülését, melyen az alapszabályokat vitatták meg. Az alapszabályokat csekélyebb változtatás után egyhangulag elfogadták. Az évi tagsági díj csak 3 márka. A tagságot meg lehet szerezni 100 márka egyszeri befizetésével, az örökös tagságot pedig 300 márkáért. Egyesületek, alapítványok és hitközségek legalább 30 márka évi díjjal avagy legalább 500 márkának egyszeri befizetésével szerezhetik meg a tagságot. A megejtett választások során első elnöké *Cohn Lajos* (Berlin) lett, a többi elnökök pedig a követ-

kezők; *Tuch Gusztáv* (Hamburg), *Simon M. A.* konzul és *Heinemann* ügyvéd (Hannover), *Plaut dr.* rabbi (M. m. Frankfurt) és *Jakobsohn Alfons* (Lipce). A gyűlés során *Simon M. A.* főhivta a jelenvoltak figyelmét az ahlemi zsidó nevelő intézetre, amely földmives és kertész képzésre fekteti a fősúlyt. *Hildesheimer Hirsch dr.* a német orthofoxia tudós vezetője szintén jelen volt a gyűlésen és hosszabb felszólalásban — általános tetszés mellett fejtette ki, minő szükséges a zsidóhitű ifjuság egy részét a földmívelésre szoktatni. A propaganda csinálásra pedig a sajtón kívül a röpiratokat is föl akarja használni. A jelenvoltak közül vagy 15-en azonnal örökös tagul iratkoztak be az új egyesületbe. Tessék a német zsidóságnak ezt a példáját követni!

— **A deveseséri izr. hitközség**, tagjai nagy érdeklődése mellett, f. hó 16-ikán alakította meg tisztikarát. Elnökké *Széphegyi Miksát* választották, aki e tiszteséget melyben érdemeket szerzett, már 6 éven át viselte. A képviselő testület tagjai a következők: *Pollák József dr.*, *Königsberg Kornél dr.*, *Kollin Adolf*, *Berán Nándor*, *Böhm József*, *Sauer Jakab*, *Rosenberg Mór*, id. *Schwarcz József*, *Pollák Ignác* és *Löwinger Fülöp*.

— **Az érzsébetfalvi hitközség** *Graner Sándor* elnöklete alatt f. hó 9-ikén évi rendes közgyűlést tartott, a melynek során *Hahn Dávid* pénztáros és *Halász Vilmos* titkár bemutatták a számadásokat és jelentést, melyeket a közgyűlés tudomásul vett. A kultuszadó-kivetés dolgában a választmányba beválasztották *Steiner Jakabot*, *Eisler Jenőt* és *Stern Bernátot*. Miután két hitközségi alkalmazott dolgában döntöttek, tárgyalás alá vették és elfogadták a hitközség alapszabályait s egyúttal megkeresni határozták az orsz. izr. irodát, hogy a hitközség jegyzékébe vétessék. A hitközség templomot is épít és ennek alapjára gyűjtést folytat. A künlevőségeket *Graner Sándor* elnök most kéri be.

— **A nyitrai izr. betegsegélyző és temetkezési egyesület** »Poel Cedek« kiadta rövidre fogott negyedszázados történetét és azt a beszédet, melyet a negyedszázados főnnállás ünneplése alkalmából *Stranzky Izor dr.* tartott. — 1868-ban néhány zsidó kézműves segélyegyesületet alakított Nyitrán, a mely azonban 1872-ben feloszlott, Eme feloszlás után *Felsenburg Fülöp* elnöklete alatt és *Panzer Ignác* alelnök közreműködésével megalakították a Poel Cedeket. Az egyesületnek nem iparosok is lehettek tagjai. Az egyesületnek szervezésekor 1200 frt alaptőkéje volt, 1875-ben, mikor a tagdíjak 4 frtra emelkedtek már 3000 frt alaptőkével rendelkeztek és 120 taggal, 1885-ben 3900 frt volt a vagyon s a tagok száma 190; 1890-ben 4000 frt vagyon és 225 a tag; 1895-ben 5020 frt vagyon és 240 tag, most 5730 frt a vagyon és 260 a tag. Az egyesület főnnállása óta 71 tag halt el s 3050 frt heti betegilletményt és 2000 frt rendkívüli segélyt fizettek ki. Az egyesület alapszabályszerű segélyezésekre egyébként 23000 frtot fordított negyedszázad alatt, a mi elég szép tanujele áldásos működésének.

— **A miskolci izr. nőegyesület** f. hó 6-ikán bált rendezett sajtó czéljai javára. A bál bevételei 1291 frtra rugtak a felülfizetésekkel, mely összegből tisztán jótékony czélokra 1043 frt. maradt. A felülfizetők között *Vay Elemér br.* főispán is szép summával szerepel.

— **A nagyszombati izr. nőegyesület** *Koppel Józsa* elnökasszony tiszteletére f. hó 16-ikán ünnepséget rendezett. Ez alkalomból a földszitt hitközségi tanács-terem színültig megtelt az érdeklődőkkel, akik az ünnepelt elnökasszony nemes cselekedeteinek, emberbaráti tevékenységének szívesen áldoztak elismerésükkel. Az ünne-

pelt urnó érdemeit a gyűlésen *Stein* Miksa főrabbi emelkedett hangon méltatta s a választmány részéről diszokmányt nyújtott át neki, melyben *Koppel* Józstát életfogytiglan az elnöki tisztséggel ruházták föl. Az elnökszöny a figyelem és elismerés megkapó szavaira megindultságában is ügyesen válaszolt.

— **A munkácsi izr. nőgyesület** f. hó 26-ikán művésztélyt rendez, amelyen *Hubert* Lajosné, *Pevny* Irén és *Ney* Dávid az opera, *Gyöngyi* Izsó a vigszínház tagjai, továbbá *Ábrányi* Emil, *Pekár* Gyula és *Márton* Miksa dr. a »B. N.« munkatársai fognak közreműködni.

— **A nagyváradai zsidó kórházról**, *Ullmann* Béla dr., a kórház rendelő orvosa, most lette közzé a betegforgalmi jelentést. E szerint a kórházban az 1896-ról maradt 6 beteggel együtt az 1897 év folyamán 191 beteget ápoltak (137 férfi 54 nő). Gyógyultan elbocsájtottak 93 férfit és 34 nőt, javultan 24 férfit és 10 nőt, gyógyulatlanul 9 férfit és meghalt 10 férfi és 6 nő (8°/₁₀). Az ápolási napok száma 3545 volt. Fölszerelt ágy 22 van a kórházban, a hol 1459 bejáró betegnek is rendeltek.

— **A soproni hitközség** e héten tartott közgyűlésén a lemondás folytán megürült titkári állást *Horvát* Rezső főreáliskolai tanárral töltötte be.

— **Baranyavári Ullmann M. G. temetése**, a kinek haláláról előző számunkban bőven emlékeztünk meg, avval a nagy tisztelettel ment végbe, melyre közgazdasági életünknek ez a jelentős vesztesége reászolgált. A gyász házban megjelentek: *Kochmeister* br. vezetése alatt az áru- és értéktözsde tanácstagjai, *Schossberger* Zsigmond báróval a nagykereskedők választmánya, *Hüttl* Tivadarral a polgári keresk. testület választmánya, *Madarassy* Pállal az Osztrák-magyar bank igazgatósága, a Pester Lloyd-társulat igazgatói és választmánya *Kohner* Zsigmond vezetése alatt, a kereskedelmi csarnok haraszti *Jellinek* Henrikkel, a pesti könyvnyomda részvény-társaság, a Lujza-gőzmalom részvény-társaság, a pesti hitközség, a chebra-kadisa előljáróságai. *Falk* Miksa, *Lánczy* Leó, *Mezei* Mór dr., *Weisz* Berthold, *Légrády* Károly orsz. képviselők, *Bélavári* *Burghardt*, *Lévay* br. főrendi tagok, *Décsey* dr. tanácselnök, *Neuberger* Ármin kuriai bíró, *Jankovics*, *Szántó* dr. és *Máday* Izidor dr. min. tanácsosok, *Barlovac* konzul, számos városi biz. tag, valamennyi kiváló bank, pénz- és biztosító-intézet és forgalmi vállalat igazgatósága. A gyászszertartáson az ének-részeket *Lazarus* főkantor végezte, gyászbeszédet pedig, az elhunyt hazafias érzelmeit, családi életét, közgazdasági kiválóságait méltatva, *Kohn* Sámuel pesti rabbi mondott.

— **Zsidó irodalmi és történeti egyesületek Németországban.** A németországi zsidó irodalmi és történeti egyesületek szám szerint annyian vannak, hogy négy évvel ezelőtt szövetséget alkottak. Ez a szövetség a minap tartotta közgyűlését Berlinben *Karpeles* Gusztáv dr., berlini ismert író és szerkesztő elnökle mellett. A közgyűlésre 36 egyesület küldötte el képviselőjét. 1893 évi december 29-ikén alakult meg a németországi zsidó irodalmi és történelmi társulatok szövetsége. 1891-ben még csak három ilyen egyesület volt és most a közgyűlésen azt konstatálták, hogy *nyolczvanegy* (81) van. A szövetség most évkönyvet ad ki, amelynek 4000 a megrendelője. A szövetségbe lépett egyesületek kezdetben nehezen tudtak megéledni és érdeklődést kelteni. A bajon a szövetség úgy segített, hogy meghonosította a vándorfelolvasások intézményét és a vitaestélyeket, a melyek a legjobban váltak be. Az előljáróságba többek közt *Karpeles* Gusztáv drt, *Hildesheimer* Hirsch drt, *Frank* dr. kölni rabbit választották meg, tehát a különböző felekezeti pártok is nagyon szépen megférnek az egyesület kebelében.

— **Halálozások.** *Mandel* Eduádné, szül. *Mandel* Éva, egy jótékonyága és zsidó női erényeiért messze környéken becsült urnó, f. hó 15-ikén 77 éves korában, házassága 62-ik évében elhunyt Nyirbátorban, a hol f. hó 17-ikén kísérték örök nyugalomra. Férje Szabolcs-vármegye törvényhatósági biz. tagja és földbirtokos, minél fogva a matrona elhunyt, eltekintve egyéb kiválóságaitól, férje társadalmi állása révén is általános részvétet keltett. Az a becsülés, melyben részesült, meg is nyilatkozott a temetés alkalmával, a melyen a rabbi után *Szabó* Sándor református lelkész szívhez szolgáló szavakban méltatta az elhunyt jótékonyágát, mely nem ösmert különbséget a szükölködők között s az ember-szeretet kiegyenlítő erejével barátkoztatta össze a gazdasági ellentéteket.

Kállai Manó dr. oroviczai járási, kir. törvényszéki és tb. m. főorvos, megyei törvényhatósági bizottsági tag, magas korban, 68 éves korában, jobblétre szenderült. A humanitárius tevékenysége és társadalmi szereplése miatt minden oldalról becsült orvost, a kit előkelő nagy családja mellett sok tisztelője gyászol, folyó hó 14-én temették Oraviczán nem mindennapi részvéttel.

Rosenberg Adolf veszprémi bórkereskedő és kereskedelmi ülnök f. hó 14-ikén meghalt. Elhunyt széles körökben keltett gyászt, a mely a f. hó 16-iki temetés alkalmával a nagy rokonsággal szemben megkapó módon kereset nyilvánulást.

Özv. *Engel* Teréz, szül. *Leidler*, hosszas szenvedés után folyó hó 17-ikén, 76 éves korában elhunyt Budapesten. A nemes tulajdonai miatt fővárosszerte becsült matróna halála előkelő nagy családokra hozott gyászt. Folyó hó 19-ikén temették.

— **Jubileum.** *Grünfeld* Vilmos, a pozsonyi orth. hitközség jegyzője, f. évi február hó 1-én ünnepli meg hivataloskodásának negyedszázados fordulóját. Mint tanító kezdte Pozsonyban, azután Kolozsvárra ment az ottani hitközség iskolájához igazgatónak. Tizenkét évi ottani működése után a pozsonyi orth. hitközség újra visszahívta hitközségi jegyzőnek, mely hivatalát mind a mai napig a legnagyobb megalégedésre tölti be. Ünneplésére készülnek.

— **Esküvő.** *Vajda* Izidor a magyar keresk. részvénytársaság igazgatóhelyettese feleségül vette a héten *Landberger* I. budapesti ösmert gabonagyereskedő nagyműveltségű és szép leányát *Elsa* kisasszonyt. A dohány-utczai templomban tartott vallásos esketésen igen előkelő násznép volt jelen.

— **Ministeri elismerés.** A Zion jótékonyági egyesület az ezredéves ünnepély alkalmából, amint annak idején irtuk, 20,000 koronás alapítványt létesített, melynek kamatai nemzeti közművelődési és jótékonyági czélokra fordítandók. Az egyesületnek ezen áldozatkészségét a vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő átiratban köszönte meg az egyesületnek: 63477. szám. Örömmel értesültem, hogy a »Zion jótékonyági egyesület« hazánk ezredéves fennállásának emlékére tagjai javára egy »Hazai ezredéves alapítvány«-t létesített olyan formán, hogy ezen alapítvány czimén nemzeti közművelődési és jótékonyági czélokra évenként 20,000 korona 4°/₁₀-os kamatja, azaz 800 korona osztassék ki. Fogadja és tolmácsolja a tisztelt választmány ezen a tanügy előmozdítását is célzó hazafias áldozatkészségért őszinte köszönetemet és elismerésemet. Budapest, 1897. december 8. Zsilinszky s. k. államtitkár.

* **Családi és nemesi ezimerek**, régi festmények javításait, olajfesményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart* Vilmos, arczképfestő műintézete, Budapest, VIII., Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

Templomba hívó . . .

(Folytatás.)

És mikor az ispiczérungnak vége volt és besprek-kungra hivatta össze a tiszturakat, még akkor is a trüsszentés kísértett.

— Im grossen ganzen, hiszen meg lennék elégedve, de a legénység nem eléggé fegyelmezett. Mozog im Reih' und Glied. Trüsszent! Ich bitte meine Herrn ez nem csekélység. Egy ilyen trüsszentés, im Ernstfalle, tönkre tehet egy hadsereget. Fellärmázhatja az ellenséget, und der Feind wird nicht »zum Wohlsein« wünschen. A legénység tanuljon daczolni a hideggel, meleggel, esővel, széllel és trüsszentéssel. Bitte das zu merken!

Mire a kapitány ur visszajött a századhoz már látszott a szemén, hogy nem jól ütött ki az ispiczérung.

— Infanteriszt Strasser! Te kutya! Sie Hund! Elrontani az ispiczérungot! Trüsszögni mint egy kisasszony, akinek tizenhárom alsó szoknyája van meg egy selyem napernyője! Ich werde Sie schon lernen! Örmester Czibulka! A Strasser harmincz napig kaszárnyaáristomot tart. So ein Bagazs!

Az egész uton szidták a Strassert. Megesett ámbár máskor is, hogy elromlott az ispiczérung, de annak nem olyan oka volt, hogy a zsidó eltrüsszentette magát, mikor a generális ur ott állott előtte.

A Strasser némán masirozott. Az esze nem itt járt. Azon gondolkozott, ha ő neki harmincz napig kaszárnyaáristomot kell tartania, akkor ő ma sem mehet már ki a kaszárnyából. Neki pedig ki kell mennie, ma este okveilen. Ma van a gyászfordulója annak, hogy az édes atyja meghalt.

Ezt a napot mindig a kegyelet napjának tartotta és soha el nem mulasztotta volna, hogy a halott lelki üdvösségéért egy imát ne mondott volna. Mint lesz az idén? Hogy fogja elmondani a kadis imát, melybe beleöntheti fájalmát és keservét? Nem. Az lehetetlen, hogy a kapitány ur ki ne ereszsze őt, csak ma este és holnap reggel, ha megmondja neki, hogy miért akar kimenni. Meg fogja neki mondani, hogy egy halott nyugalmáról van szó. Könyörögni fog, hogy csak egy napi haladékat adjon neki a büntetés megkezdésére. Volna-e szive a kapitány urnak visszautasítani ezt a kérelmét.

A kapitány urnak volt szive visszautasítani. Mikor oda értek a kaszárnya elé és a Strasser kilépett a sorból, hát nem engedte őt a kapitány ur szóhoz jutni.

Wa-as? kimenni? ma kimenni! marsch, te kutya mert leszurlak. So ein unverschämter Jud!

— Herr Hauptmann . . . A Strasser akart még valamit mondani, de a kapitány ur rákiáltott — Abtreten! Az altisztek itt maradnak!

Az altisztek ott maradtak és a kapitány ur németül iskolát tartott még hamarjában, hogy a legénységet ki kell oktatni, úgy mint a generalis ur parancsolta, hogy tanuljon daczolni mindennel, különösen a trüsszentéssel.

A sarzsik nagy figyelemmel halgatták az iskolát. Még a fráter Czifra is, a ki egy szót se tudott németül a »Jawohl«-on kívül, és most is azon gondolkozott, hogy a gazember szakácsok bizonyosan elérték a napossal meg a manikulással a csuszát, és majd csak az evőcsésze aljára kerül mutatónak másfél rotumpár. (Rottenpaar: a szakasz négy embere.)

— Und dem Strasser, Örmester, el ne felejtse, harmincz napi kaszárnya áristomot diktáltam. Dass er mir nicht hinausgeht!

Nem, a Strasser nem ment ki. A délutáni bescheftigunk után ott ült az ágya szélén, a fejét behajította a kezébe, és gondolkozott.

Ma őt esztendeje halt meg az édes atyja. A doktorok azt mondták, hogy tüdővészben halt meg. Hanem ő jól tudja, hogy nem azért halt meg. Ázért halt meg, mert nagyon szerette a fiát. Őt a Makszit, a ki akkor a szerdahelyi iskolába járt és csuszkalás közben beleszakadt a patakba. Nagy beteg lett, a kosztasszonya megijedt, izent a pénteki hetivásáron egy ekecsi paraszttal, hogy nagy beteg a gyerek, jöjjön be hozzá valaki. Szombat volt. Az apja nem ülhetett kocsira. Ekecsről Szerdahely jó öt óra járás gyalog: Hanem az apja mégis utra kelt és megtette gyalog azt a nagy utat ő érette. Sietett, hogy mielőbb ott legyen ő nála. Atizzadt. És mikor oda ért, elővigyázatlannul vizet ivott. Azután megbetegedett. Nyomta az ágyat, meg felkelt; egyik napon jobban volt, másik napon rosszul lett. majd egy évig húzta a bajt. Egy keserves éjszakán aztán odahívatta az ágyához a gyermekeit, elbucszott tőlük és elhaló hangon kérte őt, a legnagyobbat, hogy jó legyen, hogy hű maradjon hitéhez. Nyugodtan halok meg, monda, jó gyermekeket hagyok hátra, a kik halálom évfordulója napján megemlékeznek rólam, meggyújtják a lelki fényességet ábrázoló mécses, elmondják értem a kadis imát, hogy pihenhetek csendesesen siromban, és nem zavarja meg örök álmomat a gyermeki halátlanság . . .

Esteledik . . . A katonák végig henteregnék a strózsákon. Elmúlt az ispiczérung is. Igaz, hogy nem jól sikerült, de az a Strasser baja, meg e Bugyié. A Bugyi nem törődik vele. Füttyül és énekel.

A közbaka tartson nyalka szeretőt,
Fráteruré hordjon bárson czipellőt,
Kápláré kisasszony,
Fráteré az asszony,
És az örmester . . .

— Hisz annak van felesége, szélt közbe a »Hó!«-ja.

— Hát akkor . . . Éljen csendben rendben felségével.

Mert a ranglétrát és a jó rendet a szerelemben is meg kell katonáéknál tartani.

Esteledik . . . Az alkony leszáll a kaszárnyára . . . A Strasser az ágya szélén ül. Gondolkozik. Hát ha elmondaná az imádságot magában.

Hogy kinevessék? És ha ki is nevetik? De meghallgatja-e őt az Isten azért? De megnyugszik-e a földben nyugvó tetem? Micsoda örült eszmék kergetőznek az agyában. Érti, hogy ki akar menni, ki kell mennie. Azt fogja mondani a káplárnak, hogy a kantinba megy. Az oldalfegyverét elrejtí a blúza alá . . . Nem fogják észrevenni . . . Csak a templomba megy, elmondja a kadist és visszajön. Holnap reggel már nem megy ki. De egyszer legalább elmondja a hallottemlékeztetőt . . . Hát ha észreveszik? . . .

Kasernarrestbruch . . . Tizennégy napi egyes áristom kenyéren és vizen, megvasalva kezén lábán . . .

Esteledik . . . A főörség trombitása bele fú kürtjébe. Itt az ima óra. Fújja a templomba hívó jelet, megreszkettette a levegőt. . . Az örség fegyverbe állott . . . Imádkozni fognak . . . A kürt ünnepélyes hangja végig suhanik a kaszárnya udvarán, betéved a czugszobába . . .

A Strasser ül az ágyán . . . Hallod a templomba szólító, imádságra hívó kürtjelet? . . . Hallod? . . .

Hallja. És feltünik előtte a börtön nyirkos czellája, és egy tompa hang a sírból mintha mondaná: Maradj! Ne tégy rosszat. Én megbocsátok . . .

A kürt komoran szól, élesen, feljajdulva . . . A tisztúr vezényszava idehallatszik: Zum Gebet! . . .

... A Strasser épen jókor ért még a templomba, hogy elmondhassa a kegyeletnek imádságát, aztán rohant vissza a kaszárnyába . . .

*

En édes jó Istenem, aki megjegyzed magadnak még a csuszó-mászó féregnek a mozgását is, nemde nem megjegyzed magadnak azt is, hogy az infanteriszt Maksz Straszszer a 13-ik századtól, 14. napig senyedett a börtön nedves falai között azért, mert megemlékezett az édes atyja halála évfordulójának napjáról . . .

Hazai Hugó.

* Az »Anker«, élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deáktér »Anker-udvar«); 1897. évi december havában benyújtott a társaságnál 1158 ajánlat 2,466.628— frt biztosított összegre és kiállított 1070 kötvény 2,196.146— frt összegre. A befolyt díjak összege 486.322 frt — kr., a kifizetett károké 89.849 frt — kr. A 12 havi időszak alatt benyújtott 10.198 ajánlat 24,656.786 frt — krra és kiállított 9445 kötvény 21,915.994 frt — krról. Díjakért bevétel 6,112.402 frt — kr. Károkért kifizetett 941.920 frt — kr. A haláleseti biztosításoknál A osztalékterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztalékterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereségy-osztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1897. december 31-én 59 millió forint. Biztosítási állomány 236 millió forint. Eddigi kifizetések összege 95 millió forint.

A nagyváradai izr. hitközségtől.

Pályázati hirdetés.

Az alulírott hitközség előjárósága a hitközségnél ez idő szerint üresedésben lévő főkantori állásra pályázatot hirdet.

Ezen állás elnyeréséért pályázhat mindazon magyarul beszélő zsidó egyén, a kit zenei képzettsége arra képesít, hogy orgonakiséret mellett énekelni és előimádkozni tud, és a templomi énekkar kiképzésére is képes.

A főkantori állás javadalmazása áll: évi egy ezer forint fizetésből, két száz forint lakbérből és az állás után járó mellékjövödelmekből.

Teljesítendő szolgálmányok: Szombat és ünnepnapokon, valamint más ünnepélyes alkalmakkor előimádkozás, a templomi énekkar kiképzése körüli teendők és az alsóbb iskolákban a hitoktatás ellátása.

A pályázati kérvények az alulírott hitközség elnöke Wechsler Adolphhoz (N.-Váradon Kossuth-Lajos utca) folyó évi február hó 15-éig nyújtandók be.

A próbaéneklés megejtése alkalmából fölmerülő utiköltségek csak a megválasztott pályázónak térítettnek vissza.

Kelt Nagyváradon, 1898 év január 12.

A nagyváradai izr. hitközség nevében:

Wechsler Adolf,
elnök.

Schütz Albert,
jegyző.

A selmeczbányai izr. hitközségtől.

Pályázat.

A selmeczbányai izraelita hitközségnél f. é. április hó 1-én üresedésbe jön a kántori állás, melyre ezenel pályázat hirdettetik. Azon magy. állami polgárok, kik ezen 600 frt évi fizetés és 100 frt lakbérrel egybekötött állást elnyerni óhatják, sziveskedjenek február hó 15-ig, a kitünő előimádkozói, sochet-ubodek vekoreh és mohel képességeket igazoló okmányokkal fölszerelt folyamodványokkal, alulírott elnökséghez fordulni. Próbaelődást tartani csak az erre meghívottnak engedtetik még, az utiköltségek csak a megválasztottnak pótoltatnak még. Selmeczbánya, 1898. évi január hó 9-án.

Dr. Goldstücker Márk,
hitk. elnök.

Erzsébetfalvi izr. hitközség.

Pályázat.

Erzsébetfalvai nagyközségben (Budapest mellett) 220 zsidó családdal az izr. hitközségnél egy előimádkozó fölvetetik, ki egyuttal sochet-ubodek vekore és ki képes hittant oktatni. Ennek képesítése három elősmert rabbi által igazolandó. Évi fizetés 450 frt és 100 frt lakbér-átalány, továbbá fel sechita és a szokásos mellékjövödelmek. Pályázóktól magyar áll. polgárság követeltetik. Kellően fölszerelt folyamodványok folyó év márczius 15-éig beküldendők, az állás f. évi május 1-én töltendő be. Próba-elődás megtartására a behívás meghívó által történik és utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Erzsébetfalva, 1898. évi január hó 16.

Az előjáróság.

A szentgáli izr. hitközségtől.

Pályázat.

A szentgáli (ves zprém megyei) izr. hitközség egy előimádkozót keres, שוחט וברוך ki az elemi iskolában tanítani is képes. Fizetés 800 kor. évenként, szabad lakás és a szokásos mellékjövödelmek.

Pályázók, kiknek jól kell tudniok magyarul, felhivatnak hogy folyamodványaikat február 28-áig alulírott elnökséghez benyujtsák. Megjegyzetetik, hogy csakis a felfogadottnak térítettik meg utiköltség.

Szentgál, 1898. január 18.

Schwarz Ede,
h. jegyző.

Klein Gyula,
h. elnök.

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácssal,
ugyszintén

általános árjegyzékekkel
vagy részletes

költségvetéssel,

szivesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czímre ügyelni tessenék!

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

KÉ**PES CSALÁDI LAPOK.**

Szerkeszti: dr. Tolnai Lajos; kiadja: dr. Murányi Ármin.

Előfizetési árak a

»HÖLGYEK LAPJA« és a »REGÉNY«

melleklettel együtt:

Egészévre 6 frt. — Fél évre 3 frt. — Negyedévre 1 frt. 50 kr.

Mutatványszámokat

kivánatra ingyen és bérmentve küld a

»Képes Családi Lapok«

kiadóhivatala

Budapest, V., Vadász-utca 14.**HIRDETÉSEKET**

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

Ajánlati hirdetmény.

A Löwy M. E. fiai budapesti bej. könyvkiadó cég csődtömegéhez tartozó, a csődleltárban 79—3237. sz. a. felvett 4207 frt 61 krra becsült imakönyvek, machszorok, hagadák, pentateuchok, bibliák, gemarák, misnák, sulchan áruok, סידורים, החינוך, משניות, שלוח מחזורים, הגדות, הומשים נ"ד מסכתות, משניות, שלוח, מלכותים, תפלים, פולין, és egyéb héber könyvek és szertartási cikkekkel álló kötött áruk, továbbá a 3273—3462 t. a. felvett 5161 frt 10 krra becsült, ugyanazokból álló kötetlen áruk (kruda), nemkülönben a 3251—3272. t. a. felvett 238 frtra becsült üzleti berendezés, végül a 3238—3250 t. a. felvett 400 frtra becsült matriczák és stereotypák a csődválasztmány határozata folytán készpénz mellett egészben vagy egyes részekben el fognak adni. Felhivatnak ennél fogva a venni szándékozók, hogy a becsérték 10 %-a bánatpénzzel ellátott, az összes árukra, vagy egyes részekre is tehető ajánlataikat Dr. Murányi Ernő választmányi elnök nevére czimezve, alulírt tömeggondnoknál f. é. január hó 30. d. e. 11 óráig betérjesszék, a hol naponként d. u. 3—6 óra között ugy a leltárt, mint az árukat is megtekinthetik. A választmány az ajánlatok el- vagy el nem fogadása fölött f. é. február hó 2-ig fog dönteni, fenntartván szabad elhatározását az iránt, hogy melyik — habár nem legmagasabb — ajánlatot, vagy egyiket sem fogadja el. Vevő az árut, a bánatpénz különbeni elvesztése mellett az értesítés vételétől 3 nap alatt átvenni tartozik.

Dr. Szabolcsi Izidor

ügyvéd

mint vb. Löwy M. E. fia cég csődtömeggondnoka

Budapest, Károly-körút II. sz.

**Az „Erzsébet” Gőzmalom Társaság
BUDAPESTEN,**

mely a »PANNONIA« gőzmalom átvétele óta, a husvétli lisztek gyártását folytatja ajánlja a husvétkor használatos lisztfajtákat

megfelelően

a budapesti gőzmalomok eredeti lisztszámainak, melyek az itteni rabbinátus és különösen főtisztelendő Pollák Lipót rabbi úr,

szigoruan rituális

főlügyelete alatt készítettnek.

Szives megrendelések a legolcsóbb napi árak mellett fogantatnak.

Czim: „ERZSÉBET” Gőzmalom Társaság Budapest.

NEW-YORK

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG.

Alakult: 1845-ben.

Alakult: 1845-ben.

AZ ÖSSZES NYEREMÉNYEK
a biztosítottak tulajdonát képezik.

Kivonat az 1896. évi üzleti jelentésből:

Aktívák összege	970 millió frank.
Évi bérlet	202 „
1896-ban a biztosítottaknak kifizetett	95 „
1896-ban kötött új üzletek összege	630 „
Tiszta fölösleg 1896 végén	138 „

Az 1896-ban a biztosítottaknak kifizetett nyereségyosztalékok összege 11 millió frankra rugott.

A New-York a művelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

Referenciák Magyarországon:

Magyar Általános Hitelbank.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körút 9—11. szám,
NEW-YORK palota.

A PESTI

HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR-EGYESÜLET

LVIII. évi

rendes közgyűlését

1898. évi február hó 6-án d. e. 10 órakor fogja Budapesten, Pestvármegye székháza dísztermében (IV., Granátos-u.) megtartatni.

Tárgysorozat:

1. Jelentése az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak az 1897-ik évi üzleteredményről.
  2. Határozathozatal a mérleg és tiszta jövedelem iránt.
  3. Az alapszabályok módosítása.
  4. Esetleges igazgatósági előterjesztések.
  5. A felügyelő bizottság hét tagjának és a választmány egy tagjának megválasztása (alapszabályok 36. és 44. §-ai)
- Budapest, 1898. január 20-án.

Az igazgatóság.

Huzás február hó 11-én.

EUGEN HERCZEG

szobor-sorsjegyek.

— 50 kr. —

Főnyeremény: 75.000 korona értékben

ajánlja:

FLEISSIG SÁNDOR

VII., Erzsébet-körút 2.

DIRNFELD TESTVÉREK

V., Fürdő-uteza 4.

„THE GRESHAM“

életbiztosító-társaság
LONDONBAN.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST,

V., Ferencz József-tér 5/6,
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS,

Giselastrasse 1. sz. alatt,
a társaság házában.

A társaság vagyona 1895. decz. 31-én	kor. 147,562.080.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból	
1895. évi deczember 31-én	27,094.875.—
Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések, valamint visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848)	321,644.530.—
Az 1895. évben a társaság 8761 kötvényt állított ki	82,267.300.—
összeg értékekben.	

Prospektusokkal és díjtáblázatokkal,

melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgálnak az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a

magyar és osztrák fiókok.

J ó b.

Míg ő ezer kinnal
Küzködött, vívódott.
A jóllakott bölcssek
Vigasztalni jöttek
Sorsüldözött Jóbót.

Tanították hosszan,
Javuljon meg, kérték,
Megintették feddön.
Majd vitázva meddön
Az istent dicsérték.

Vérző sebeire
Pusztá szókat adtak,
Majd fennen gyalázták
Kis hitét, ál-gyászát,
Mely istent tagadhat.

Jób lesujtva, tüdőn
Csak hallgatta őket,
A boldogan élő,
Könyvekből beszélő
Hitetlen hívőket.

Majd szólt: » Oh hogy ezt is
Tünni kell a jónak!
Annyi sorscsapásra
Balgák oktatatása
Sujt le utolsónak.

» Elvesztettem kincsem',
Mindent, amit birtam,
A kiket szerettem
Elhulltak tehetlen
S porladnak a sírban.

» Száz betegség vert le,
Fekélylepte testem,
Ah, fáj mardosása!
De mind e csapásra
Kétségbe nem estem.

» Még megmaradt hitem
A Mindenhatóba', —
De lázadni készlet
A ti bölcseségetek,
E legkínosb próba!

» Szivtelen, részvétlen,
Amit szóltok minden,
Vigasztok is átok,
Csak megforgatjátok
A tört sebeimben.

» Üres meddő bölcssek
Lelketlen szó-írja
Az emberiségnek
Mít ezer kín éget,
Ah, legnagyobb kínja.«

Palágyi Lajos.

Levelek egy zsidó asszonyhoz.

Nagyságos Asszonyom! Nincsen ma sem ünnep előtti időszak, sem pediglen valami különösebb jelentőségű eseménnyel egybekötött nap, amely a mi árva felekezetünk valamely közös ügyét a közérdeklődés gyorsan tolongó habjai fölébe dobna — és én mégis levelet írok Önnek, levelet, amelyben — higgye el énnekem — nem a sötétellátás árnyékai tetszelegnek önmaguknak, hanem a keresetlen igazság kése vág keresztül a egynéhány, Izrael ősi fáján termő idei, kívülről pirosposzsgásnak tetsző almát, hogy megmutassa, miszerint belsejében féreg marja a magvat és rothadás dúl. Megengedem: a fának törzse még mindig a régi, nemes hajtás, de sok gyümölcsén betegség színe a külső pir.

Komoly nagyon a téma, amiről beszélni akarok Önnek. Izrael jövőjéről. Vegye elő, édes Nagysád, az Ön szellemi messzelátóját, és, igen kérem, nézzünk egy kissé az idők messzeségébe. A távcső üvegjének ismeri azt a tulajdonságát, hogy a távol alakjait közelebb hozza és megnagyítja. Ime, tehát előtérbe lép az egy-néhány esztendővel távolabbra eső jövő és benne férfiakká, asszonyokká fejlődve látjuk a mi mostanság még ifju nemzedékünket. A gyermekekből fiatal emberek és bájos hajadonok lesznek, a fiatal emberekből és hajadonokból Izrael községének vezetői és Izrael házainak asszonyai. Milyen lesz az a vezéricsillag, amely a tizigés czimerű templomok fölött állva, tetteikben és gondolkozásukban vezetni fogja ezeket a zsidó férfiakat és ezeket a zsidó asszonyokat?

Nagysád! a zsidó hitközségek tanácsstermeiben nem rendeznek libegölépésű négyeseket és kaczerfordulatu

pas de quatre-t! — a mi fiatal uraink mi az ördögöt fognak csinálni azokban a tanácsstermekben?

Nagysád! néhanapján megeshetik egy zsidó családban, hogy valami rendkívüli örvendetes, avagy fájdalmasan gyászos esemény tágitja ki; avagy szoritja össze a természeténél fogva gyöngébb női szívet: egy újszülött gyermeket avatnak föl apái hitére; a tizenhárom éves fiu teszen hitvallomást Izrael templomában; szülői házat cseréli föl férjének otthonával a megszeretett, szellőtől védett leányka, aki menyasszony lett; avagy tán ugy is jöhet, hogy szivig lövő bánat facsarja ki a gyásznak könnyét az anyának szeméből, a midőn hitvest sirat, gyermeket veszít — addigra, ezen az uton a mi hajadonaink elfelejtik a héber »abéczé« minden betűjét, a zsidó szokások legközönségesebbikét is — hova fognak kölesön járni egy vigasztaló, egy hálátmondó imádsáért? Magyarul imádkozni lehet, szép dolog is az nagyon, hiszen a mi édes anyanyelvünk gördülő hűbájával egyenesen imádságra termelt — hanem ez csak akkor teszi meg a maga jótékony hatását, ha előbb az imádságoskönyvből, azon a nyelven zokogtuk el az örömünket, a fájdalunkat, a melyből és a melyen sok száz éven által sirtak az úkeink, a szép-anyaink. Utókúra az igazi gyógyulás után! Mert a ministrans gyerek, kezében a lendülő füstölővel, nehezen hagyja magát majd capacitálni, hogy zsidó házban eresse a tömjént!

Nagysád! nézzen ilyenkor farsang táján egy kissé körül a báltermekben. Vonuljunk félre egy sarokba, a hová utánunk csöndül a bódító zene lágyan ringató ritmusa, és figyeljük meg az előttünk ellejtő párokat. Mennyi eleganciával, mennyi reczipiált öntudattal röpti amott a fiatal Lövényi Soma (hiszen ismerni méltóztatik: egy nagy biztosító társaságnak a könyvelője!) Daruvári képviselőnek a leányát a táncz forgatagában. Istenemre! ősei, a leviták, élükön a zsoltárok királyával, amidőn tánczot lejtettek a diadalban visszahódított frigyláda körül, álmodni sem merték volna, hogy az ő késsz utódjuk ennyi tökéletes művészettel fogja egykoron »kezelni« a — lábait. De im! most előttünk lejt el. Éppen szembe kerül velünk. A tekintete egy pillanatig a szemünket éri. De csak egy pillanatig. Mert a másik perczen már villámgyorsan fordítja el a fejét, hogy ne kellessék neki minékünk kösszönni. Mit véthettünk ellene? Miért e viselkedés Önnel szemben, aki iránt máskor Lövényi ur maga a megtestesült hódolat és szeretetreméltóság? Hjah! máskor, magunk között vagyunk! De itt ebben a fővárosi bálteremben senki sem sejtli az elegans csokor és szegfűbokrétás frakk mögött barátunkban a dob-uteczai »chinuh-neorim« egyesület előimádkozójának a fiát, mig Önről, nagyságos Asszonyom, mindenki tudja, hogy a fővárosi »Zsidó-jótékony-nőegylet«-nek egyik legbőkezűbb, leg-nemesebb gondolkozásu vezéralakja; hogy Izraelhez tartozik — s Lövényi ur nem szeretné tánczosnője előtt az Ön ismeretsége révén fajbeli hovatarozását elárulni. Bocás-suk ezt meg neki, nagyságos Asszonyom, és ne szégyenitsük meg azáltal, hogy megszólítanók; hadd lejtse tovább karján az aranykeresztű hölgygyel, az ő gögjét majd csak leimádkozza valahogy napjában kétszer az ő feje fölébe borított taliszszal előimádkozó apja ott a kis egyesületi templomban, a mint egész testével Kelet felé hajlongva, dünnyögi hosszan, zümmögi panaszosan: »Vela-malsinim al tehi szikvó, vechol ószé risóh k'rega jóvéd.« Nem is Lövényi ur jelen hőstettei bántják a mi érzékeny-huru lelkünket, hanem az a sejtélem, hogy az ilyen vedlett előimádkozófik idő multán kibontják a szárnyaikat,

valami kis vidéki városkában (mivel a fővárosban elenyész-
nének) telepsznek le, és csakhamar hangadó egyéni-
ségei lesznek a kehilának. Természetesen nem könnyelmű
ifjak többé, az idő bemohosította a képüket tekintélyes
szakállal, többszörös háziurak és többszörös családapák
— a zsidó voltukat sem szégyenlik többé (leider! egy
kis városban ezt nem lehet eltitkolni), hanem azért a
szívük mélyén még mindég úgy álmodják, hogy a redout
termeiben forgatják a képviselő leányát és képzeletükben
főcserélik a zsidó templomokat és tanácstermeket táncz-
termekkel, a melyekben a zsidóság legszentebb érdekeivel
járják a kankant. Legjobban szeretnék azt a bizonyos
kis aranykeresztet a zsidóság nyakába függeszteni!

Ezek a mi daliás fiatal embereink: Izrael jövődjé
reménységei, édes Nagysád, kevés kivétellel, mind egy-
más képére vannak teremtvé. Mióta elhagyták az iskola
padjait, soha nem fohászokdáltak igaz lélekkel atyáik
Istenéhez, a zsidóságot csak úgy ismerik az élcslapok
jargonbeszédjéből, a kérégető káftános hitsorsosok szem-
telenségéről, törődött, öreg emberek előttük érthetetlen
imamormolásából, a kántorok kétségbeesett, cikornyás,
vontatott templomi énekeiből, a chorusgyerekek éktelen
sivalkodásaiból, az elhagyott vidéki templomokról, a
melyek küszében magasra nő a fű — mit tudják ők,
hogy az ő hitük az erkölcsiség, az élettisztaság meg-
teremtője, első a vallások között, anyja a felekezeteknek;
mit tudják ők, hogy apáik története dicsőségben, hősies-
ségben, önmegtagadó martyromságban páratlan fényességű,
hogy a héber nyelv költészete világszép poemákban
szólaltatta meg fajuknak legkiválóbb szellemeit; hogy az
ő hitüknek diadalmas fönmaradása *kétféle* színnel van az
örökkévalóság könyvébe följegyezve: apái hulló vérének
píros színével, és anyai könyveinek halovány orczákon
legördülő *fehér* csöppjeivel?

És mivel mindezeket nem tudják, azért röstelked-
nek minden miatt, a mi zsidó voltokra emlékeztetné őket;
és mivel ezek miatt röstelkednek, azért veti meg őket
minden jobbérzésű más vallásbeli. Tudja, édes Nagysád,
azt jelenti ezek az én bizalmas panaszaik, hogy a jelen
zsidóság ifjuságának nincsen semmi határozott, jellemző,
szellemi irányzata; nincsen semmi jellegző vonása. Tömeg,
plebs, parvenu — tisztelet ama gyér számu kivételeknek,
a kikben műveltséggel párosul az igazi zsidó önértet.
Elfelejtik, hogy az ő egyenjogosításukat, az ő társadalmi
recipiáltságukat fajuk tudósainak, nagyjainak, rabbijainak
köszönhetik; elfelejtik, hogy a zsidó nyelvben, lélekben
csak egynéhány évtized óta igazán magyar; elfelejtik, hogy
hazafiasnak lenni nem csupán annyit jelent, mint duhaj-
kodva inni a »becsali« meg a »kicsali« csárdákban, az
ősi hitvallomástól pedig végképen elfordulni; elfelejtik,
hogy nekik egy telekezettel szemben kötelességeik vannak,
s így aztán megcsúsz, hogy a legégőbb hazaszeretet
mellétt a mi ifjuságunk karakterjére nézve sem nem
magyar, mivel még nem volt idejük a magyarnak minden,
hivalkodástól ment, egyszerű modorát, hevülékeny lelke-
sedését, kissé könnyelmű jószívűségét, tisztelettudó, előkelő
modorát elsajátítani — sem nem zsidó, mivel rég letettek
már őseik hitbuzgó lelkesedéséről vallásukkal szemben,
erdeklődésükről szellemi kincseik iránt, büszkeségükről
multjukra, szerény modorukról tudósikkal szemben,
önérzetükről másfelekezetbeliek iránt, mivel halásznak
egy kézzorításra, török magukat nem zsidó kegyek után,
s a saját papjukról legjobban szeretnék, ha az legalább
— református lenne. Hajh! az a kis aranykereszt a
képviselőkisasszony nyakán nagyon csábító kis portéka ám!

Pedig képzelje el, édes Nagysád! mennyi tartalom,
mennyi szívbéli erény volna a mi ifjuságunkban, a melyet
az Uristen jó kedvében pazarul megajándékozott más-

különben a szellem sok kincsével, ha magyar is akarna
lenni, de zsidó is. Nem is ismerem hamarjában fénye-
sebb disznevét, mint azt, hogy: »magyar zsidó«! Ha
alakitanának egyesületeket, a melyekben ápolva a magyar
szellemet, őseink történetéből, költészetéből tartatnának
maguknak előadásokat; ha nemcsak márczius 15-én
üritenének poharat, mellesleg a haza és főképen a maguk
üdvére, hanem például Kiszlév hó 25. napján a makka-
beusok hadi tetteiről hallgatnának meg egy-egy törté-
neti visszaemlékezést; ha összeállnának és elhatároz-
nák: »mi, zsidó ifjak, a kikben van még önértet és
nemes büszkeség, nem türhetjük többé istentiszteletünk
szégyenletes hanyatlását, hogy templomunkban ur legyen
mindég a rendetlenség, az üresség — elmegyünk hát
kiválóbb szombatainkon és ünnepeinken az Isten házába,
példát adunk a fáradtabb öregeknek, a kik belevényülve
a »pase«-ságba (Pósa Lajos, a kiváló költő, majd meg-
magyarazza ezt az új magyar szót), nem tudják össze-
szedni fáradt csontjaikat, — rendet tartunk fönn a zsiná-
gógában, egy-kettő közülünk tudja a cantust is fújni,
fölmegyünk a karba, mint ezt katolikus, református
ifjak készséggel teszik, ledobjuk onnan a rugdalozó fiók-
chórúst — szóval templomot csinálunk a templomból!«
Hej! hogy megfiatalodnék az ilyen szellemtől az a vén
zsidóság!

Mert hogy ez úgy van, a hogy van — nem tehe-
tek róla, édes Nagysád, de az a világi tudományokban
járatlan, de a talmudban excelláló, esetlen bócher a
rég jó világból, a ki társaságban nem tudja, hogy mit
csináljon a kezével és sok neki, hogy abból kettő jutott
számára osztályrészüll; a kit, ha kimagaslott a szellemi
tornában többi társai közül, valamelyik »balbosz«
»beültetett« magának a »Rézele« leánya hitésura gyanánt
és azontul aztán csöngettyürejáró boliban árulgatott
valami kis tót faluban fűszert és ostoronyelet; a ki »ros
hasono« táján átalakította a két szoba egyikét ima-
házzá, a melyekben a szomszéd falvakból összegyüle-
kező hitsorsosok sirták ki bubánatos lelküknek egy
esztendő alatt összeszedett emlékeit és egy másik esztén-
dőre való szívárványos reménységeit; a kinek az ajakán
évforduló napkor fölsir a »jiszgadal« zokogása a gyön-
gyöspártáju anya után, a ki megöregszik és hiszi azt,
»hogy ifju is volt, öreg is lett, de sohase látta az igaz-
nak sarját hiába kenyeret keresni«, — mondom: jobban
tetszik nekem a maga lelkének együgyűségében ez a
műveletlen bachur, mint sok-sok pomádéshaju ifju, a kik
ügyesek a társaságokban, a kik egy hajtásra boros-
palaczkokat üritenek ki, a kik letagadják, ha lehet, a
származásukat, a kiknek a jelleme viaszból van, a kik-
nek nincsen egy imádságuk a halott anyjuk emlékének
szentelve, a kik előtt minden »zsidó« a mi — zsidó.

Az első pillanatra úgy tetszik, Nagyságos Asszono-
nyom, mintha a poros föliánsok nemesitenék igazán a
szívet, a biblia meg a talmud, nem pedig a modern,
világi tudományok!

No, de elég már ezekből a keserüésekből. Talán
igazán sötétet mutat a messzelátónk. Talán Lövényi
Soma ur, ha föl hívják mint leviták utódját egy-egy sáto-
ros ünnepkor a Tórához tanuságtételre, tudja is a
»broche«-t és nem mosolyog föl a női karzatokra bol-
dogan, hogy ime! ő nem tudja a zsidó miatyánkot?!

Apropos! a Laczi mennyire van a héber tuda-
mányokban?!

Minden tisztelettel szókimondó hive
Veszprémben, 1898. január hóban.

Dr. Kiss Arnold,
veszprémi zsidó pap.

Lulé d'Misztafiná*.

(Életképek)

— Irta: Dr. Seltmann Lajos. —

Ha azt hiszitek, hogy e név viselője spanyol grand, vagy legalább is francia marquis, akkor nagyon csalódtok; mert ő megint nem más, mint egy bócher és jesiba-társam, a kit van szerencsém nektek bemutatni. Mikor, mintegy 25 évvel ezelőtt, a kisvárdai jesibára jött, még úgy hívták, hogy: *Jaszele Krecsenyeff*, a mi eléggé bizonyítja, hogy bölcsője nem ringott a Tájó, de nem is a Szajna partján, hanem igen is a Tisza mentén, még pedig ott, a hol legkeskenyebb a folyó, mert ő Kerecsenfalván született, Máramaros-Sziget közelében, mely helységet a zsidók és rutének Krecsenyefnek nevezik. Magas növésű, széles vállu, igen szép és erős ifju volt ő; de sajnos, szellemi képességei és lelki tulajdonságai nem tartottak lépést testi fejlődésével; olyan átlagos tehetség és meglehetősen közepszerű tanuló volt. Nem volt sem éles elméje, sem nem dicsekedhetett a talmudban való nagy olvasottsággal, vagyis, mint a jesibán módják, nem volt sem »chárif«, sem »hóki«. Mindazáltal sok tekintetben felülmult bennünket, társait. Így például majdnem az egész Zóhart betéve tudta s egyáltalában igen jártas volt a kabbalisztikus irodalomban. E mellett tüneményes számoló művész volt; nem adhatott föl az ember neki olyan nehéz példát, melyet pár perc alatt meg nem fejtett volna, persze csak úgy fejből, mert krétával és plajbászszal nem igen tudott bánni. S volt még egy tudomány, melyben párját alig látta, melyben igazán művészi magaslatra emelkedett, nevezetesen a kártyajáték nemes tudománya. Ebben közelismert tekintély volt. A legnagyobb szakértők nyilatkozata szerint nemcsak Kisvárdán, de az egész Nyírségen nem volt olyan kaláberjátékos, mint a mi Lulénk. A ki ismeri a Nyírséget, azon senki sem csodálkozott, hogy a kabbalában jártas, azon senki sem csodálkozott, mert mindnyájan tudtuk, hogy szülőhelye, Krecsenyef ősidők óta fészke a chasidoknak, a kiknél a Zóhar nagyobb tekintélynek örvend, mint a talmud, s a kik magát a bibliát is kizárólag kabbalisztikus módon értelmezik és magyarázzák; de hogy miképen lett számvető és kártyaművész, az még ma is talány előttem; valószínűleg rátermett erre a művészetre. De roppant büszke is volt ám a művészetére, melyet nagyra tartott, a mint egyáltalában igen becsvágyó ember volt. Büszkeségének és becsvágyának köszönhető ezt a szép spanyol nevet is: Lulé d'Misztafina. Történet pedig a dolog következőképen:

Volt a jesibán egy önképzőkörforma egyesületünk. Persze ennek az egyesületnek nem voltak alapszabályai, nem volt sem elnöke, sem pénztárnoka, de még csak neve sem volt az egyesületnek. Egyszerűen minden szombaton délután összeültünk a Béth-Hamidrás nagy termében s felváltva előadást tartottunk valamely *talmudi* problema fölött. Csak minden *negyedik* szombaton volt megengedve, hogy némi »maggidósz« is mondjanak, vagyis exegetikus-homiletikus előadást tarthassanak, melyre azonban igen ritkán vállalkozott valaki; mert a bibliával való behatóbb foglalkozást — bármily hihetetlennek tessék is, valósággal igaz — a jesibán csekély értékűnek, unalmasnak tartják s minden erejükkel a talmudi tanulmányokra fordítják. Voltak társaim, a kik kifürkészték a talmud legmélyebb aknáit is, ellenben nem tudták Jezsásás, Jób vagy akár a zsoltárok egy kissé nehéz versének egyszerű értelmét. Ennek a majdnem pszicho-

* Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat most megjelenő Évkönyvéből.

lógiai talánynak magyarázata abban az irányban rejlik, mely a produktív szellemi erőt egész mívoltában foglalkoztatja s mely a jesibán már körülbelül kétszázad óta uralkodóvá lett s az ugynevezett »chilluk«-ban és »psetl«-ben nyilatkozik. Hogy mi az a chilluk vagy psetl? Megkísértem, hogy megmagyarázzam. Lényegileg a chilluk utánzása a talmudban foglalt disputációnak, de úgy, hogy éppenséggel nem törődik a vitakozás tárgyának igazságával, sőt *szándékosan* tépi és marja szét a közelfekvő, tehát az igazságnak megfelelő értelmet, a mi mellett oly éleselműség működik, mely képes felismerni s kifürkészni a legfinomabb különbségeket és hasonlóságokat, s ez éleselműség találékonysága által kérdések és válaszok formájában egy magában véve oly logikus egészet fűz össze, mely megalkotójának becsületére válhatnak, ha inkább az igazság kikutatását, mint szellemi képességének nyilvánítását tűzte volna ki feladatul. E gondolat-szövedék fonásában a lehető legnagyobb tér van adva a tanulóknak, s az annál csábítóbb lehet, mert itt a képességnek majdnem egyedüli mértéke a virtuozitás, s az első sikerült chilluk nem ritkán megállapítja a bócher hírnevét és szerencsését. A kisvárdai jesiba ifjuságát is egész esztendőn át ez az őnmaga által szőtt háló tartotta fogva. A hálót már a Zeman (félév) kezdetén kivetették, mikor a nagy »Halóchó-Tószfósz« kiadása végbe ment. Halóchó-Tószfósz pedig nem más mint a talmudnak egy kiválasztott fejezete, melyet a rabbi a legtekintélyesebb bócherekkel egyetértve szemel ki. Ezzel nyitják meg az ikolaévet, s az összes rávonatkozó idézeteket és idevágó kommentátorokat oly buzgalommal és szorgalommal tanulják, a mit teljes lehetetlenségnek tartana bárki, a ki a jesibák életében részt nem vett. Istenem, milyen gyönyörűség is volt az, mikor megtudtuk, hogy mi lesz a Zeman Halóchó-Tószfesze! Olyan buzgón törtük-martuk magunkat, olyan töprengést, fűrkészést vittünk végbe, mintha a tudománynak legfontosabb rejtélyeit kellett volna megoldani. Szégyennek tartotta kiki, hogy éjfélután három óránál előbb lefeküdjék. Némelyek nem várhatták be még a nap felkeltét sem, hogy a lámpa sápadt fényénél kieszelt kérdést tanítójukkal és társaikkal közöljék. Egyik azért szaladgált, hogy választ keressen egy kérdésre, a másik meg *kérdést* keresett (szó szerint így van) egy már kész feleletre. A bócher-szállásokon, a bészhammidrásba és a zsinagóga udvarában, sokszor még a nyílt utcán is lármáztunk, viaskodtunk, vitakoztunk, dulakodtunk, s ez a zenebona eltartott legalább három hétig, míg elérkezett a hón óhajtott nagy nap, a mikor a rabbi első előadását tartotta a Halóchó-Tószfósz fölött, s maga is kilépett a vitakozás porondjára és a nagy zenebona csak most kezdődött igazán. Nagyon természetes, hogy a psetl önképzőkörünkben is urakodott. A ki egy jó chillukot mondott, az nagy tetszésben és tiszteletben részesült, nem ahhoz mértén, hogy buzgó tanulmány által miképen kutatta ki az igazságot, hanem a szerint, hogy mennyi elmésséget bírt kifejtteni, s mennyiben tett tanúságot talmudbeli olvasottságának és jártasságának széles köréről.

Különös, hogy ennek a szellemi játéknak közép-pontját Maimuninak kell képeznie. Egy »fanyar Rám-bám« nélküli chilluknak, vagyis ha a vitás tárgyra vonatkozólag nem idézi Maimúni iratainak, rendesen a »Jad Hachazáka« nagy művének egy olyan helyét, melyben a talmud eredményével összeütközni látszik, vagy azt mint »haláchát« nem jegyezte föl, nincs semmi igazi ingere; a »harber Rambam« nélküli chilluk annyj-mint pezsgő nélküli nagy lakoma. Maimúninak, a szellemóriási filozófusnak, a mély gondolkodónak kell a legszánalmasabb és legagyafurttabb valótlanságok alapjául szolgálnia.

Ő neki, ki a legnagyobb szorgalommal és rendszeresítő szellemmel alkotott nagy munkáját, a Jad Hachazákát azzal a szándékkal írta, hogy a talmud *eredményeit* a megerőltető és időrabló viták *nélkül* tegye hozzáférhetővé hitsorsosai számára, — éppen ennek a munkájának kell a minden mértéket meghaladó vitalközlési szenvedély czéltáblájává lennie.

Egy szombaton délután tehát, midőn ismét összegyűltünk, Mechele Pecsénajdorf (Pécsujalu), a bócherek egyik legelmésebbje tartott előadást. Nagyszerű chillukot mondott. Nagy ismeretkörrel és mindent átható élességgel vitt a harcmezőre egy tekintélyt a másik után, s mint a pánczélos lovagokat úgy vonultatta föl egymás ellen az érveket. A Risónim és Acharónim, vagyis a régebbi és az újabbkori talmudi tekintélyekkel a legmerészebb evolúciókat végeztette, hogy körülfogja s legyőzze őket. Később azután egy igen mély értelmű fordulattal békét szerzett az ellenséges felek között, úgy hogy a legerősebb csatazaj is a talmudstratégia pusztán szellemi manőverének tűnt ki. Mikor beszédében erre a fordulóponton jutott, azzal a *héber* szólásmóddal élt, melylyel minden talmudista élni szokott akkor, midőn maga is érzi, hogy valami nagy elmésséget, de egyúttal vakmerőséget, az igazságtól távol álló dolgot mond, nevezetesen »Lulé demisztafiná hojisi ómér«, vagyis: »ha nem kellene félnem, hogy nagyon is merész dolgot állítok, azt mondanám« sat. Az előadás elragadott bennünket és noha Mechelétől sokat vártunk, mégis meglepett bennünket gondolatainak bátor sasszárnyalása, dialektikájának elmeéle és gazdagsága.

Mechele után fölkel Jaszle Krecesnyeff, nem hagyta őt nyugodni beteges becsvágya, s meg akarta osztani a babért az előtte szólóval. Ő is belekezdett egy chillukba, de nem volt meg az a képessége, hogy a távolfekvő dolgokat művésziileg egybekapcsolhatta volna. Mindazonáltal előadása közben ő is ezt a szólamot használta: »Lulé d'Misztafiná . . .«

Alig hangzott el ajkáról ez a szó, az egész gyülekezet oly homeri kacajba tört ki, a minőt talán ebben a helyiségben sem hallottak még, s minden oldalról oda kiabáltak gúnyos megjegyzéseket: »Nézzétek a Jaszlet, már fél is, hogy valami nagyot merészel«, mondá az egyik. »Jaszle, ha felsz, inkább hazakisérlek«, szólta a másik. Egy harmadik pedig stentori hangon kiáltá: »Fiuk! Lulé d'misztafiná, azt mondanám, hogy ő nagy chammer« (szamar).

Jaszle eleinte ijedten állt ott, de csakhamar bele találta magát helyzetébe s versenyt nevetett a nevetőkkel, úgy, hogy végre nem is tudtuk, *kit* nevetünk voltaképen, csakis azt tudtuk, hogy *minek* nevetünk.

— »Fiuk! — szólta Jaszle, hát csakugyan olyan sületlenséget beszéltem, hogy nem is akartok végig hallgatni!«

— Nem, válaszoltak neki, ellenkezőleg, azt az eszmét, melyet fölvetettél, nagyon jól el lehet fogadni, hanem *merész* egyáltalában *nem* volt. Lulé d'misztafiná, azt mondanók, hogy a kalábriászban sokkal szebb chillukot szoktál mondani, mint a gemarában.

És a nevetés újra kezdődött. S ettől a perctől fogva a Jaszle Krecesnyeff név egészen eltűnt a kisvárdai jesiba lajstromából s helyébe bekerült a Lulé d'Misztafiná. S meg vagyok győződve, hogy ha egy ekképpen címezett levél jött volna Kisvárdára, a levélhordó minden további teketória nélkül tudta volna, kinek kézbesítse.

Három héttel ezen esemény után — éppen olyan szombaton, melyen homiletikus előadások tartása is

meg volt engedve — Lulé d'Misztafiná ismét szót kért. Bibliát tartott kezében, s olyan komoly arcot vágott, mint egy miséző prépost. Megkezdte előadását: »A ma olvasott szidra első pászukja (verse) így szól: Ezek azok a szavak, melyeket Mózes a Jordánon túl mondott az egész Izraélhez,« (Móz. V. k. 1.) Az Irás ezen szavaihoz Ibn Ezra a következőket jegyzi meg: »A mint megérted a tizenkettők titkát«. Valamint: »Mózes megírta a törvényt«. Továbbá: »A Kanaánita akkor az országban vala«. Továbbá: »Azon a helyen, melyen Isten kinyilatkozattatta magát«. Végre: »Mert lásd az ő ágya is vaságy, — így ismered meg az igazságot«.

Fiuk, szólta Lulé, a multkor kinevettetek s nem akartatok végighallgatni; mind máig nem felejtétek el, hogy akkor egy meg nem felelő kifejezéssel éltem. Nos, ha van valaki köztetek, a ki az épen most hallott helyet Ibn Ezrában megmagyarázhatja, akkor megcsókolom a kezét és rabbinak nevezem; de ha senki sem találkozik, a ki érhetővé teheti Ibn Ezra idézett szavait, akkor azt mondom, hogy mindazok, a kik a multkor kinevettetek, egyszerű amhoórecz-ok (tudatlanok). Ime, nézzétek, hoztam magammal egy olyan chumest (Pentateuch), melyhez Ibn Ezra kommentárja van mellékelve, hogy saját szemetekkel győződjetek meg róla, hogy az idézett hely valóságilag úgy szól, a hogy én czitáltam. Itt a könyv, forgassátok.«

A könyv kézről-kézre járt. Nem hittünk saját szemünknek. Elolvastuk az illető helyet többször is, de mentől többször olvastuk, annál rejtélyesebbnek látszott, s akárhány chárifnak (éleselműjűnek) hírében álló bócher volt kénytelen pirulva bevallani, hogy nem érti Ibn Ezra szavait.

Az, a mit az Önképzőkörben Ibn Ezrából Lulé felolvasott, a legmerészebb, a legszabadelvűbb kifejezései közé tartozik Rabbi Abraham ben Ezrának. Ísmeretes, hogy Spinoza az ő Theologiai-politikai Traktatusában (Cap. 8) *Ibn Ezrának ezt a helyét kiinduló pontjául választja s azt megmagyarázza*. Szükségtelen megjegyez-nem, hogy Lulének nem volt szikrányi fogalma sem Spinozáról és műveiről, tehát a Spinoza-fele magyarázat teljesen ismeretlen volt előtte. Belemagyarázott tehát mindenféle kabbalisztikus dolgot Ibn Ezra szavaiba. Éreztük ugyan mindnyájan, hogy ez a magyarázat nagyon erőtellett és kevésbé szellemes, de azért mégis figyelemmel hallgattuk, örültünk, hogy legalább volt *egy* közöttünk, a ki valami módon meg bírja oldani a rejtélyt. Lulé rehabilitálta magát s majdnem vissza adtuk neki becsületet Jaszle Krecesnyeff névét. Ekkor fölemelkedett Jékele Szredner, a kit mi a »csöndes Jékelének« is hívtunk, mert nagy esze daczára csak igen ritkán vett részt a pülpulban s izgatottan mondá: Fiuk, Lulé d'Misztafiná, mondhatnám, hogy Rabbi Abraham ben Ezra most megfordult a sirjában, mert itt olyan képtelenséget akarnak belemagyarázni a szavaiba.«

— »Ha jobb magyarázatot tudsz, hadd halljuk hát«, szólta Lulé izgatottan. Ugy van, ugy van! kiáltottak mindenfelől. »Gyujtsd föl egyszer te is, Jékele, a gyertyádat.«

— »Adjátok ide azt a könyvet, felelt a csöndes Jékele, egész sereg ilyen rejtélyes helyet mutatok nektek benne, s mindegyiknek végén ezeket a szavakat fogjátok találni: »A bölcs hallgasson«, vagy: »Itt titok van«, vagy: »A ki érti, az hallgasson«. Nos, fiuk, én tudom a titkot, de bölcs akarok lenni és hallgatok.«

(Folytatása következik.)

